

P. JANA ROOTHANA

NÁVOD K ROZJÍMÁNÍ.



Z LATINY PŘELOŽIL A POZNÁMKAMI OPATŘIL

TH. DR. ANT. KUBÍČEK.



V BRNĚ, 1900.

TISKEM A NÁKLADEM PAP. KNIHTISKÁRNY BENED. RAJHRAD



S povolením představených.





Slovo českému čtenáři.

V českém rouše podávám veřejnosti latinský spis P. Jana Roothana, nadepsaný *De ratione meditandi*. Tu povím napřed několik slov o spisovateli samém.

P. Jan Roothan narodil se v Amsterdamě r. 1785. Studia konal v rodném městě, kde studoval také na proslaveném tehdy Atheneu. V učení nemálo prospíval a spolu nad jiné vynikal skromností i dobrotou srdce. Dne 30. června 1804. vstoupil ve Dvinsku v záp. Rusku do Tovaryšstva Ježíšova, jež po roce 1773. trvalo s papežským dovolením toliko na Rusi.¹⁾ Dvě léta na to učinil o slavnosti svatého Aloisa prosté sliby. Dle řádových obyčejů pracoval dále jako učitel ve školách, čímž nabyl také výtečné znalosti

¹⁾ Právem píše Jos. Svoboda T. J., že podivuhodno jest řízení prozřetelnosti Boží, kteráž obrala si právě veliký národ slovanský za nástroj, aby Tovaryšstvo udrželo se v nepřetržité poslušnosti. (Viz Časopis katol. duchovenstva r. 1876., článek »Památky koll. Klem. v Praze.«)

mnohých jazyků. Po skončených studiích bohosloveckých byl v Polocku dne 27. ledna 1812. vysvěcen na kněze a téhož roku podrobil se v dubnu přísné zkoušce před slavnou professí. Když r. 1820. bylo jesuitům opustiti Rusko, s jinými jesuity uchýlil se do Švycar, odkud po třech letech byl jmenován představeným šlechtického ústavu (Collegio dei Nobili) v Turině, jehož chovanci z předních rodin studovali na tamější universitě. Tehdy měl k němu sardinský král Karel Felix nemalou lásku a přízeň.

Po smrti P. Al. Fortise, nejvyššího představeného Tovaryšstva Ježíšova, sešlo se 21. shromáždění veškerého řádu a zvolilo dne 9. července 1829. P. Jana Roothana dvacátým prvním generalem Tovaryšstva. Velikých a značných nesnází nadělaly novému představenému nepokojné doby, za kterých Tovaryšstvo spravoval. Přes to rozšířilo se také za P. Roothana, neboť založil osm provincií nových, a to dvě v Itálii, benátskou a turinskou, dvě ve Francii, lyonskou a toulouskou, dále provincii rakouskou (mimo Halič), belgickou, holandskou a ve Spojených Obcích amerických provincií marylandskou. Za něho uvedeno bylo Tovaryšstvo do Irska a do Missouri, a mnohé bylo by mi nad to jmenovati krajiny, svěřené za P. Roothana missio-nářům jesuitům.

Jako general řádu P. Roothan nikdy neustal pečovati o řádové školství, aby bylo na výši své doby a úplně vyhovělo všelikým požadavkům moderním. Za tou příčinou byl již r. 1832. původní řád studijní, zv. *Ratio studiorum*, ukončený a vydaný r. 1598. za pátého generala P. Clauďia

Aquavivy, valně rozšířen a při vyučování poskytnuto více času jak vědám mathematickým tak i moderním jazykům a jich písemnictví.

Máme od něho jedenácte listů, psaných k veškerému Tovaryšstvu, listů to obšírných a vynikajících také vybroušenou latinou. Při tom zajisté jest významno, že hned v prvním snaží se P. Roothan své podřízené proniknouti velikou láskou a horlivostí v povolání a spolu líčí vlastnosti té lásky a horlivosti. V jiném opět mluví s velikým zápallem o knize duchovních cvičení, již napsal svatý Ignác, a nabádá členy Tovaryšstva k tomu, aby jmenovanou knihu pilně studovali, a přesně jednali tak jak učí sv. Ignác ve svých cvičeních duchovních.

Aby povznesl podrobnou znalost uvedeného díla a zároveň z úcty k sv. Ignáci sepsal P. Roothan knihu „*Exercitia spiritualia S. P. Ignatii de Loyola, cum versione literali ex autographo hispanico, notis illustrata.*“ Poprvé vyšla v Římě 1835. Napřed položen zde latinský překlad španělského prvopisu, v Tovaryšstvu obecně užívaný a někde méně přesný; na druhém místě dává P. Roothan vlastní překlad, věrně pořízený dle nejstaršího originalu. Pracuje o věrnost a přesnost, volí tu a tam i odstoupiti od pravidel latinského jazyka.

Na těchto studiích pilných a učených sestavil spisek „*De ratione meditandi*“, který se tuto poprvé podává české veřejnosti pod názvem **Návod k rozjímání.**

VI

Netřeba zvláště chváliti spisu, jenž vyšel několikráte a to v rozličných řečech.

P. Roothan zemřel v Římě po nedlouhé nemoci dne 8. května 1853. Dvě léta na to vyšel v Řezně nákladem G. J. Manze spis o dvou dílech, nadepsaný „Die geistlichen Uebungen des hl. Ignatius nach dem Geiste des P. Johannes Roothan, letzt verstorbenen Generals der Gesellschaft Jesu“. Uspořádaný a výtečný spis ten prokázal mi při práci služeb nemalých.

Svému překladu přidal jsem konečně několik poznámek; domnívám se, že nebudou zbytečny. Některé vypsány jsou z knihy *Praxis confessarii* sv. Alfonsa Lig.; větší pak část náleží staršímu spisku *Triduum sacrum auctore R. P. Aloysio Bellecio, S. Jesu et SS. Theologiae Doctore. Accedit appendix de methodo expedite meditandi*.

Kéž provází tuto práci mou požehnání Boží!

Překladatel.

Předmluva.

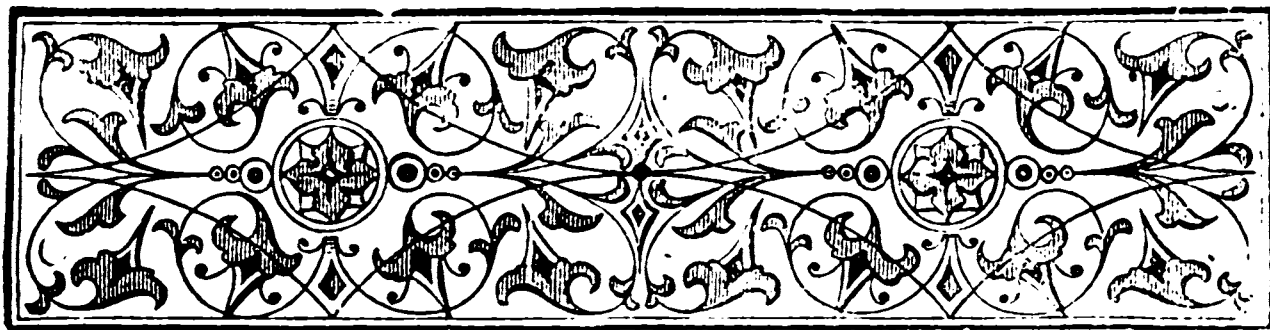
Především budiž pevně stanoveno, žeť umění rozjímání náleží k známosti svatých věcí (Moudrost 10,10.) a její jest část nenepatrná. Tvoří pak tuto známost mnohem méně příkazy a nauky lidské, jako spíše nadchnutí Ducha svatého a touha dobré vůle. Za tou příčinou musím zde zvláště připomenouti, aby každý, kdož opravdu touží rozjímání prospěšně, ustavičně prosil Boha o tuto milost: **P a n e, nauč nás modlití se** (Luk.; 11, 1.), **nauč nás rozjímání!** Pomazání Ducha sv. učí nás o všech věcech (I. Jan 2, 27.). On prosí za nás **lkáními nevypravitelnými**. (Řím. 8, 26.). Když žádný nemůže říci: **Pán Ježíš, jediné skrze Ducha sv. (I. Kor. 12, 3.),** kterak budeš moci ohnivou myslí a s prospěchem oddati se po celou hodinu rozjímání o božských pravdách, nepředejde-li tebe týž Duch svatý svou milostí a nebude-li tě podporovati? Ta tedy **vediž nás první cesta k správnému rozjímání, vroucně žádejme Pána o milost a umění rozjímání.** Díím výslovně, **vroucně žádejme,** poněvadž rozjímání jest převzácný dar, nám nadobro potřebný, že právem lze říci: **Dovede-li kněz rozjímání prospěšně, tím jakoby dostalo se jemu daru nejdražšího, totiž milosti povolání a stálosti v povolání.**

Učil-li by se chudák s velikou čerstvostí řemeslu, do něhož smí se nadíti, že zbohatne, bude-li je provozovati, s jakou žádostí toužiti máme my a s jakou horlivostí cvičiti se v umění, jež zbavuje nás chudoby a béd, béd nikoli tělesných, nýbrž mnohem těžších, béd totiž duchovních.¹⁾ Pročež vynakládejme se své strany s modlitbou také upřímnou snahu. Zajisté nesmíme sobě namlouvati, že zázračně povede nás Bůh a vleje nám dar rozjímání, neužijeme-li, pokud na nás, vhodných prostředků.

Tolik předesílám a dožaduji se na každém upřímné snahy, naučiti se ctnosti, nebo bez té snahy pozbývá své ceny veškerý návod k životu ctnostnému.

Krátce pojednám o tom, čím sami můžeme přispěti, bychom pomocí milosti Boží dodělali se daru rozjímání. Dlužno za tím účelem dbáti jistých pravidel před rozjímáním, jiných opět při samém rozjímání a jiných po rozjímání ukončeném. Napřed promluvíme o přípravě k rozjímání.





Hlava první.

Čeho jest dbáti před rozjímáním.

Dvojí příprava předchází rozjímání, vzdálená a blízká. O vzdálené přípravě poněkud jsem již mluvil. Tím způsobem hotovíme se k rozjímání, pracujíce upřímně a opravdu o duchovní dokonalosti, o čem jsem byl pronesl, že takové práce a touhy naprosto jest potřebí člověku, který žádá prospěšně rozjímati; jest to o sobě příprava k rozjímání nejlepší. Abych mluvil zřejměji, uvedu o vzdálené přípravě několik zvláštních poznámek.

Vzdálená příprava k rozjímání není tedy nic jiného, leč takové uspořádání ducha našeho, aby byl schopen řádně rozjímati, což se stane, uklidíme-li s cesty všechny překážky, a za to užijeme náležitých pomůcek.

Jest dostatečně známo, které překážky můžeme přemoci. Překáží a zdržuje rozjímání pýcha a marnivá

vážnost sebe samých; neboť se sprostnými a pokornými jest. rozmlouvání Hospodinovo (Příslaví 3, 32.). Hospodin na nízké věci patří, a vysoké zdaleka zná. (Žalm 137, 6.) Rozjímání bývá rušeno pokrytectvím, když stavíš se jiným, než skutečně jsi: Svatý zajisté duch kázně utíká před klamem (Moudrost 1, 15.) V cestě jsou rozjímání všecky hříchy, na nichž duše lpí, ježto ve zlovolnou duši nevchází ona moudrost nebeská aniž bydleti bude v těle, poddaném hříchům. (Moudrost 1, 4.) (Poněvadž tu hlavně tělesné hříchy slušno rozuměti, zároveň naznačují tato slova nikoli temně, že milostem Ducha svatého překážejí nejvíce hříchy a poklesky proti ctnosti andělské.)

Rovněž velmi kazíme rozjímání, bývajíce přes den roztržiti na mysl i nedbale opatrující svých smyslů. Opravdu ani býti nemůže, aby dobře a zbožně rozjímal člověk s obrazivostí plnou pletek, aby sebranou myslí trval na modlitbě, kdož bývá ustavičně roztržit ne tak za důležitými povinnostmi svého stavu, nýbrž pouze pro svou zvědavost, neskromnost a jiné nešlechtnosti.

Tyto tedy a takové překážky jest nám upřímně přemáhati, žádáme-li rozjímati prospěšně, spolu pak užívati musíme pomůcek, a to asi nejiných, leč cvičení se v ctnostech, které jsou protivou uvedených překážek, totiž v pokoře, prostotě a nelíčenosti, ostríhání smyslův a pod.

Toť právě cesta, aby mysl netoliko stala se pokojna a skutečně schopna rozjímati, ale stejnou měrou přivolává

milost Boží. Blahoslaveni čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou, toť oni, nad nimiž při modlitbě osvětluje Bůh svůj obličej. (Žalm 66, 2.)

Při tom neupouštějme od umrtvování, jež jest jako cenou, za kterou kupujeme od Boha dar rozjímání.

Pročež téměř obyčejně vidíme, že větší líbeznosti okoušejí na modlitbách lidé, kteří více se umrtvují a naopak. Udílíť nám Bůh ochotně milostí, po nichž vidí nás tak úsilně a snažně dychtiti, že zdá se, jako bychom chystali se kupovati za vlastní kůži a za oběť jakoukoli.

Stav myslí, za vzdálenou přípravu k rozjímání položený — uznávám to ovšem — jest toho způsobu, že zdá se míti základ na konání rozjímavé modlitby, která nám již dává své ovoce. Zavírá však tento stav rozličné stupně, a počátky těch ctností má míti každý, kdo rozjímá. Jmenovitě upřímná touha po dokonalosti má hnáti všecky, i první začátečníky, poněvadž dokonalost jest a má býti úhlavním záměrem, za kterým stali jsme se kněžími.

Blízká příprava obsahuje dle návodu sv. Ignáce²⁾ úkony asi tyto:

Den před rozjímáním prohlédni nebo bedlivě poslechni pravdu, o níž ráno máš rozjímati, spolu ustanov, jakého prospěchu hodláš odtud dle potřeb své duše dosíci.³⁾

Odpočívaje na loži, uveď před spánkem vše ještě jednou v paměť.

Sotva ráno se probudíš, v tu chvíli obrať svá myšlení k nastávajícímu rozjímání.

Těmito myšlenkami zanášej se při umývání a ranním přecházení; nálada mysli ať přiměřena jest nastávajícímu rozjímání.

Potom začni tiše a pokojně rozjímati a myslí vzhůru obrácenou, dí sv. Ignác, pozoruj napřed po kratičkou dobu, co bys se modlitbu Páně pomodlil, Pána Ježíše jako před sebou a patřícího, co hodláš počíti. Pomysliž a uvaž, před kým stojíš a s kým budeš mluvit; proto než padneš na kolena, živou věrou vzpomeň na Boha, který jest přítomen a vše naskrz vidí. Píši: než padneš na kolena; neboť nemá se díti tato vzpomínka na přítomného Boha jako předehra po modlitbě přípravné, ale před ní, jakož vůbec pokaždé před modlitbou. Tak pronáším se zde s větším důrazem, ježto mnozí zdají se toho nedbati, i vrhají se na kolena náhle a spěšně, aniž pomyslili, co počínají.

Všechna pravidla ta jsou velmi důležitá a pevně můžeme býti přesvědčeni, že nemálo postupovati budeme v dokonalosti, věrně a svědomitě jich šetříce; kdo váží si jich málo, pomalu pokračuje, a vůbec nepokračuje člověk, jenž jich nedbá. Před modlitbou připrav duši svou a nebuď jako člověk, který pokouší Boha. (Sirach 18, 32.)

Tím způsobem jednati máme před rozjímáním dle návodu sv. Ignáce, který nikdy nezanedbával těchto pravidel, ačkoli modlitbě byl oddán zvláštním a vynikajícím způsobem a obdařen darem rozjímání nikoliv obyčejným. I sluší tedy mnohem spíše nám svědomitě dělávatí takovou přípravu

a všechny části její, již nejsme zběhlí a zkušení v tom umění a kromě toho býváme příliš roztržiti a nepokojni.

Odtud také, abych i to mimochodem podotknul, nahlížíme, proč tak důrazně bývá nám vštěpováno přísné mlčení a vážná počestnost, zvláště u večer před spaním a ráno před rozjímáním; každý zajisté poklesek, jehož dopustili jsme se ve jmenovaných dobách proti povinnostem vytčeným, špatně působí na rozjímání a může jemu velmi škoditi dílem pro roztržitost, v níž duši uvádějí toho druhu nedokonalosti, dílem z té příčiny, že na potrestání takové nevěrnosti ujímá nám Bůh svou milost.

Přídavkem k blízké přípravě můžeme ráno při návštěvě nejsv. svátosti přítomnému Ježíši poručiti také rozjímání, kteréž hned po tom máme konati a spolu o pomoc a přímluvu volati k Rodičce Boží a sv. patronům ostatním.



Hlava druhá.

Čeho máme dbáti při rozjímání samém.

Rozjímání samo sebou skládá se z částí neboli dob tří; obsahuje začátek, střed a konec, jinak řečeno úvod, postup a závěrek.

Budu líčiti tyto úkony jeden po druhém.

I. Začátek nebo úvod.

Začátkem nebo úvodem v jedno zahrnujeme vše, co činíme při rozjímání dříve, než počneme předmět rozjímání probírat část po část. Především konáme toto:

1. S největší pokorou klaníme se Bohu, při čemž padáme, nepřekáží-li nám nějaký neduh tělesný, na kolena; nemůžeš-li kleknouti, aspoň dbej, aby tím větší byla tvá uctivost vniterná.

Tot první úkon při rozjímání; aby pak při něm upřímně pracovala naše mysl, bylo nám, jakož udal jsem již při blízké přípravě, před tím povážiti, jakou práci

hodláme podniknouti a před jakým jsme Pánem. S živou tedy věrou, jakobys viděl nebesa nad sebou otevřená a na nebesích u velebnosti nesmírné samého Boha, obklíčeného nesčetnými zástupy andělův a svatých, kterak s veškerým dvorem svým nebeským upírá na tebe své zraky, aby viděl, co chceš konati a jak budeš se modliti; s živou, pravím, věrou toho způsobu poklekni před ním a se zbožností, jakou můžeš největší, říkej obyčejnou modlitbu přípravnou.

2. Při modlitbě přípravné, již konáme pokaždé před modlitbou rozjímavou, netoliko klaníme se Bohu, t. j. uznáváme nejvyšší moc a hodnost Boží a vlastní nicotu svou, nýbrž také litujeme spáchaných hříchův a prosíme za odpuštění, což pravidelně dítí se má vždy před modlitbou; na to věnujeme a posvěcujeme nastávajícímu rozjímání sebe a své schopnosti, i voláme k Bohu o pomoc, abychom dobře mohli rozjímati.⁴⁾

Slušno pečovati, aby to vše dalo se ne tak ústy, ale srdcem. Avšak nikdy nevynechej této modlitby, byť bys nějakou náhodou zadržen i poněkud později přišel k rozjímání.

3. Úkony, které následují, nazývá sv. Ignac předehrami. Nejméně dvojí předehtu musíme předeslati:

a) První předehtou usilujeme obrazivosti poněkud pomoci a zaplašiti všeliký nepokoj. Sluje znázorněním místa, ježto v tom se zakládá, že jako před oči stavíme sobě předmět, o kterém budeme rozjímati. Máš-li rozjímati na

př. o Kristu na kříži, v myslí sobě představ, že na hoře Kalvarii trváš a hledíš na Krista Ježíše přibitého na kříž, posetého ranami, odevšad teče mu krev; visí uprostřed dvou lotrů; pod křížem stojí blahoslavená Panna se svatým Janem, Magdalenou a několika málo ženami zbožnými. Ostatní pak zástup téměř bezčíslný, bezbožní lidé, ani se posmívají, rouhají atd.

Rozjímáš-li o narození Kristově, pomysli si událost, jakož obyčejně bývá zobrazována, na př. opuštěný chlév, větrům přístupný, někde v koutě jesle, v nichž odpočívá a pláče Božské nemluvně, plénkami ovinuté; při nich stojí nejsv. Panna a sv. Josef a dožaduje-li toho rozjímání, také několik pastýřův a j.

Bývá při těch a takových předmětech, náležitě-li se děje, také velmi prospěšno místo si znázorniti, ježto obrazivost tím způsobem se upoutá k určitému ději aniž může snadno sem a tam pobíhati, a ujde-li mezi rozjímáním přes to s očí, ihned vracíme se nazpět k obrazu, který vytvořili jsme sobě přede hrou. Rovněž činívají lidé, již umínili si dokonale prohlédnouti nějakou věc; jakmile vyrušení náhodou nebo hlomozem, oči byli jinam odvrátili, vzpamatovavše se, v tu chvíli vracejí se k předmětu, který chtějí pozorovati.

Na tomto místě musím spolu zřejmě oznámiti, že při rozjímání nemáme těchto dějin stavěti před sebe jako na obraze namalovaných, ani jako dávno minulých; nýbrž tím způsobem, jako bychom před sebou viděli, kterak

vše právě se děje; jakobychom byli ve chlévě betlemském, na hoře Kalvarii a vše viděli na své oči, svýma ušima slyšeli, a událost jakoby zrovna nyní se odehrávala.

Avšak rozjímá-li se o něčem, co vlastně očima nemůže býti viděno, na př. o hříchu, o ctnosti neb o něčem jiném beztělesném, tu nepomáhá tolik tato předehra, leč tomu, kdo má obrazivost velmi živou. Nicméně i tehdy můžeš nějakým způsobem znázorniti si místo. Rozjímaje na př. o hříchu, patřiž, dí sv. Ignác, na svou duši v tomto těle jako do žaláře uvrženou a na sebe samého jako u vyhnanství mezi bezrozumou zvěří. Pomysli o hříchu, že potvora jest přeošklivá a strašná; nebo vzpomeň jeho účinkův a pamatuj se na oheň pekelný, připravený hříšníku, na člověka v moci ďáblově, svázaného mocným řetězem a jižjiž řítícího se do propasti pekelné a j. Stejně můžeme užiti obrazů jiných a jiných, jakož toho rozjímání dožaduje. Ale urči tyto obrazy čili předehry hned u večer, rozjímání připravuje; aniž potřebí rozličné obrazy přistrojovati aneb mnoho se namáhati hledáním a vymýšlením takových obrazů. Když totiž nám nic nenapadá, první předehrou krátce uvedeme v paměť to, o čem budeme rozjímati.

Konečně hodláme-li rozjímati o některém výroku Páně, přidružíme se první předehrou mezi učeníky Kristovy nebo ostatní posluchače a výroku poslyšíme jako z úst božského učitele. Rovněž se děje, budeš-li rozjímati o některém jiném výroku písma sv.; první předehrou nutno pozorovati na

slova, jakoby pronášel je onen spisovatel svatý, jemuž se přičítají, nebo naslouchati, ana s nebes tobě se oznamují a zvláště na tebe se vztahují.

Podobně počínáme si při ostatních předmětech rozjímání.

Při druhé předešlé nečiníme nic jiného, leč voláme o milost, a to nikoli obecně, bychom totiž dobře mohli rozjímati, oč žádali jsme již při modlitbě přípravné, ale hlavně prosíme, bychom dosáhli onoho ovoce, jehož má nám poskytnouti nastávající rozjímání. Tu dlužno více méně prositi o milost dvojí: především, aby Bůh osvětlil náš rozum, potom aby naši vůli pohnul, bychom netoliko rozumem pravdu pojali, nýbrž také vůlí odhodlali se jednati a řídit se pravdou poznanou. Na př. před rozjímáním o hříchu pros a volej o milost, již posílněn rozumem bys nahlédl, jak veliké zlo jest hřích, hřích pak abys sobě upřímně zošklivil a jeho se zhrozil.

Užíváme při tom obyčejně modlitby, kterouž obracíme se ke třem božským osobám, a pokaždé pronášíme takovou prosbu, jež právě se hodí k nastávajícímu rozjímání. Jest-li rozjímati o některé události, přivedme ji, jakož poroučí sv. Ignac, krátce v paměť před obojí předehrou vyličenou, načež znázorníme sobě místo, na konec pak poprosíme o milost. Tím způsobem povstane předešlá trojí. —

Ostatně vše, což vytkli jsme jako úvod rozjímavé modlitby, kde klaníme se Bohu a voláme o potřebnou milost,

spolu se předehrami nemá pravidelně déle trvati než čtyři nebo nejvýše pět minut.

II. O středu nebo postupu rozjímavé modlitby.

Střed čili postup zavírá, abych tak řekl, samo tělo rozjímání a jeho části. Připraviti máme obyčejně dvě, tři neb i více částí. Rozjímání pak samo záleží v tom, že část po části pilně na myslí uvažujeme, přemýšlíme o nich a hledáme, jaký z nich bráti můžeme duchovní prospěch.

Nic nepravím o rozdělování látky na části; předkládat nám části pokaždé někdo jiný, anebo dovídáme se jich čtením. Ale jakým způsobem jednotlivé části rozšíříme; dále kterak zanášeti se bude duch pravdou, v té které části vyslovenou, a kterak při ní se zdrží; jak vyhledáme a vybereme, co nám jest prospěšno; kterak obrátíme pravdu na přítomný stav své duše: o těch a takových otázkách hodlám zde šíře promluvit.

Dle náhledu a nauky sv. Ignace rozjímání záleží v tom, že zaměstnáváme trojí schopnost duševní: pamět, rozum a vůli. Ty schopnosti řádně-li všechny pracují, rozjímání bývá dobré. A při každé části musejí pracovati všechny tři; proto může část i jediná poskytnouti rozjímajícímu hojně látky.

A) Jak bude pracovati pamět.

Pamět především opět vzpomíná pravdy, o níž rozjímáme, tím asi způsobem, jako státi se mělo první přede-
hrou; rozdíl jest ten:

Pamět 1. předvádí událost nikoli celou, což stalo se ve předešlé, nýbrž pouze onen díl její, jejž pronáší a vyslovuje část, kterou v tu chvíli se obíráme; a

2. ukazuje ji mnohem důkladněji a obšírněji než ve předešlé.

Na př. při rozjímání o některém výroku předešlou prostě jsme pomyslili, že výrok slyšíme z úst Páně, nebo že pronáší se nám s nebes. Ale na tomto místě naslouchá rozjímající výroku, jakoby dotýkal se jeho samého; za tou příčinou pozorně si připomíná, kdo jest ten, jenž mluví, a co praví; zároveň také bedlivě přihlíží k významu každého slova. Zajisté připraví tato první práce, práce paměti, cestu úvahám, jimiž se záhy rozum bude zabývat.

Touž měrou se děje při rozjímání o nějakém příběhu; nesmíme paměti předložit příběh celého, jako v předešlé, ale po částech, dle jednotlivých oddílů, aniž postačí děj toliko ukázat, nýbrž dlužno pilně pozorovati okolnosti, za nichž událost byla se sběhla, a položit je před sebe dle otázek: kdo, co, kde, jakými prostředky, proč, jak, kdy a j. Sluší totiž raději na tomto místě probírat takové otázky, poněvadž činnost rozumová spíše k tomu má směřovati, bychom čerpali zisk a prospěch z okolností, o nichž prvé bedlivě jsme byli přemýšleli.

Obojí druh, jak rozjímání o výroku, tak rozjímání o příběhu ukáží v příkladu.

Mám rozjímati o slovech Páně, který dí: „Co jest platno člověku, byť všecken svět získal, a na své duši škodu utrpěl?“ (Mat. 16, 26.)

První předehra. Postavím sobě před oči svého Pána, obklopeného zástupem učeníků; přidružím se mezi ně, jakobych Ježíše slyšel i mně oznamovati: Co jest platno...

Při rozjímání pak pracovati bude paměť takto: Praví tedy Kristus Ježíš - jenž jest věčná moudrost a věčná pravda - s nebes poslaný učitel spásy - který mne nechce daremně děsiti nebo strašiti, ale spasiti. Tento Ježíš volá: Co jest platno - t. j. nic není platno - žádnému člověku - byť všecken svět získal - byť sám měl všecken svět a všeliká bohatství jeho - pocty - rozkoše - byť to vše měl sám - a na své duši - nesmrtelné - škodu trpěl - svou duši hříchem uvrhl do záhuby věčné. Tak jest tomu - to praví Pán Ježíš. Věřím, že Ježíš jest pravda věčná, neomylná - není platno - nebude platno člověku ni žádné dobro světské - žádná sláva světská - ani světské rozkoše - neprospějí člověku, ztratí-li svou duši. Tomu učí Ježíš Kristus. A jistě tomu tak! Neboť pomíjí celý svět - avšak nehyne duše - na věky trvá duše, a jest buď šťastna neb nešťastna - na věky. - Míjí svět - a všechna sláva jeho - i všechny jeho příjemnosti a všelike bohatství. - To vše pochází a tratí se - bude někdy přivedeno ke konci; tehdy opravdu nic nám neprospěje, že užívali jsme toho všeho - poněvadž nic z toho všeho nebude trvati. Přeje-li komu na světě štěstí největší - po deset - třicet - čtyřicet roků - zajisté řídká to blaženost - málo komu dostává se jí. - A přes to byť dostalo se jí někomu - což prospěje, ztratí-li

svou duši? - Všechna léta ta uběhnou - přijde konec - ale duše zůstane na věky. - Bude buď spasena - nebo zatracena - a tomu spasení nebo zatracení naší duše - nebude nikdy - nikdy konce! - Pročež - vskutku - co jest platno člověku, by všecken svět získal, a na své duši škodu trpěl?

Sám soudím, že může se zdát, jakoby rozumu náležela práce, kterou vylíčil jsem ke konci totiž, kde pátráme po důvodech onoho výroku. Ale na tom nezáleží, a napsal jsem tak proto, aby rozumu zbylo jedině rozvinouti obecnou pravdu na sebe a svůj stav. Nic vlastně nepřekáží spojovati činnost a práci paměti s prací rozumovou. Ano i sama vůle může na tomto místě na jevo vyjít s tou kterou žádostí.

Nyní uvedu příklad, kterak paměť pracuje při rozjímání o zběhlé události. I zde položím a popíši první předehtu, aby patrně vynikl rozdíl obojího úkonu.

Máš rozjímati o Kristu ukřižovaném: 1. co trpí na těle; 2. co trpí na cti, a 3. co trpí na duši.

Předehtou představíš si celý děj krátce a jasně, paměť pak rozjímajíc, obmezí se pouze na onu část, o níž zrovna rozjímá. První tedy předehtou postav se na horu Kalvarii a patřiti budeš na Krista Pána, visícího na kříži, ještě živého, mezi dvěma lotry, a na množství krve dolů tekoucí. Také nazíratí budeš na zástup nesčetného lidu; téměř všichni posmívají se a rouhají. Budeš viděti jejich pohledy vzteklé a naslouchati reptání jejich a povyku. Mezitím volá Ježíš umíraje: „Bože můj, Bože můj,

proč jsi mne opustil?“ (Mat. 27, 46.) Jakož patrně, pojímá tato předehra všechny tři části.

Jakmile bude jednati pamět, vyjme část pouze jedinou a vynechá vše, co k ní nenáleží.

Na př. první díl: Co trpěl Pán na těle? „Visí Pán na kříži. Jaké trpí bolesti - jak ukrutná muka! - Tělo cele poseto jest ranami a krví potřísněno. - Opravdu nemá podoby ani krásy (Is. 53, 2.) - od zpodu nohy až do vrchu hlavy, není na něm zdraví (Is 1, 6.) - všechny údy, ach, jak ukrutně se mučí! Hlava trním prohnána - Ostnové pronikli čelo a obklíčili celou hlavu. - Oči jsou zalité krví - ztrýzněna a zmodralá jest celá tvář - Ústa napájejí žlučí - prsa, záda, boky, ramena, nohy jsou důtkami hrozně protrhány - tu a tam jest maso utrženo a zřítí holé kosti - ruce a nohy prokláli katané za děsných muk - a po takových - mukách strašlivých - kdy byly mu činy poškozeny a přetrhány, visí milý Spasitel po jednu, dvě, ano tři hodiny ještě živý! Jak ukrutná jsou ta muka! - Tyto a tak veliké bolesti trpí Ježíš Kristus - nevinný, svatý, neposkvrněný (Žid. 7, 26.), dobrý - ano nevinnost, svatost, dobrota sama - Bůh a člověk - Vykupitel lidského pokolení - který hoden jest lásky neskončené! - Ten, jenž rozkoší jest andělů, na něhož patřiti žádají tito duchové nebeští. - Tím způsobem nakládají s ním lidé - i dopouští a ukládá to jeho Otec věčný! - Proč medle tak se děje? - Ovšem netrpí za hříchy vlastní - ježto hříchů nemá Pán, který nikdy nezhřešil aniž mohl zhře-

šiti - nýbrž za hříchy veškerého člověčenstva - za mé - za ten a onen hřích můj - trpí zde Ježíš bolesti tak veliké ! - A trpí, ačkoli bolesti jsou tak veliké a on nevinen - přece však trpí, mlče - nenaříkaje - netoliko bez nenávisti proti těm, kdož způsobili mu a připravili tolik muk, nýbrž s největší láskou k nim. - Čemu skutečně tak jest; učit' tomu sv. víra; tak věřím, věřím nepochybně, poněvadž tomu víra učí, víra, založená na zjevení a slovu Boha, pravdy to neomylné a věčné.

Tím asi způsobem pracovati bude pamět. Však netřeba po delší dobu zanáseti se tou prací, ježto bývá v knihách určených k modlitbě rozjímavé, položeno téměř vše, čím zabývá se pamět, a rozjímajícímu vždy zůstává toliko vše rozvésti a pozorně opakovati, nikoli však povrchně, poněvadž tento úkon paměti jest jako základ, na němž stavějí se úvahy a žádosti při ostatním rozjímání, čili tento úkon jako símě jest a kořen, z něhož vyrůstají úvahy a žádosti. Nebude-li pamět pracovati pečlivě, zahyne mnoho úvah spasitelných.

Rovněž sluší zde uvést, což tu a tam se doporučuje, abychom totiž zaměstnávající takto pamět, kde může se státi, víru vzbudili v pravdu neb událost předloženou. Tak zajisté nabudou naše úvahy více pevnosti a síly; tím snáze budou působiti na naši vůli. Za tou příčinou připojil jsem obojímu příkladu, právě popsanému, vzbuzení víry.⁵⁾

B) Kterak přemýšleti bude rozum.

Jakmile pamět rozumu ukázala předmět rozjímání způsobem asi oním, jež jsme naznačili, počíná a rozmýšlí rozum, jehož podílem v rozjímání jest pustiti se do rozličných úvah o pravdách, které pamět předvedla, a obracet je na sebe a své potřeby; činiti z nich působivé závěrky a přemítati o pohnutkách; pozorovati, kterak dle oněch pravd buď dosud jsme jednali nebo budoucně jednati máme. Tyto úvahy všechny činí rozum, aniž jemu potřebí k tomu dlouhých návodů; můžeť každý i prostý člověk a neučený, pomáhá-li mu milost Boží, bez těžkosti o tom všem u sebe přemýšleti, poněvadž tu neběží o vysoké pojmy ani učené úvahy, nýbrž spíše o působivá upotřebení a upřímné rozmluvy. Jest velmi pohodlné a přispůsobeno schopnosti všech, i nejprostších, což mnohdy radívají, totiž dáti sobě a propracovati jisté otázky jednoduché, které snadno každý zodpoví, kdo chce nelstně přemýšleti.

Takové otázky dávají obyčejně tyto:

Co mám pozorovati na věci, jež se předkládá k rozjímání anebo již pamět byla probírala?

Jaký závěrek pro život z ní vyplývá?

Které pohnutky vybízejí to vše plniti.

Kterak dosud držel jsem tu nauku? Co dlužno činiti budoucně? Jaké překážky musím

odstraniti? Kterých prostředků jest mi se chopiti?

Promluvíme o každé otázce o sobě.

1. Co mám na věci pozorovati.

Co tkne se této otázky, musíme zřetel obrátiti přede vším k pravdě, již obsahuje část, kterou rozjímáme. Nežřídko podává táž část pravdu netoliko jednu, nýbrž pravd několik. Z nich rozebere rozjímající napřed jednu, potom druhou a jest-li jich několik, probere každou zvlášť a na sebe obrátí.

Ve výroku, který položili jsme nahoře, totiž: Co jest platno člověku, - nejméně dvojí věc naskýtá se na uvážení: *a)* že daremno jest aniž co stálého získati i celý svět; *b)* žeť opravdu záležitostí nejdůležitější, která tvoří blaho člověka nebo jeho neštěstí, jest duši ztratiti nebo ji zachovati.

Touž měrou namítá se při rozjímání o bolestech Kristových několik pravd, které dlužno promysleti a na sebe obrátiti, jistě aspoň tolik, kolik otázek rozbírala paměť, na př. co, kdo, proč, jakým způsobem a j. Jednotlivé ty otázky obsahují úvahy, na nichž rozjímající může spasitelně trvati a jež může vztahovati na sebe. Trváje tedy na první, podá sobě samému ostatní otázky: Jaký důsledek pro své jednání sobě z toho učiním a j. Ne jinak učiní při úvaze druhé, třetí a při úvahách dalších.

2. Jaký závěrek pro život z toho vyplývá?

Rozjímající pozoruje na tomto místě, co má činiti a kterak dle poznané pravdy své mravy upravit⁶⁾

Přemítav na mysli o výroku: Co jest platno, - především seznal: Marnost jest a není dobrem stálým, získati svět i celý. Tážíž se dále: Co jde z toho a vyplývá pro život? Jistě každý snadno odpoví: Pro tu příčinu pohrdati musím celým světem se všelikým jeho bohatstvím, jeho důstojnostmi a rozkošemi, neboť nic neprospěje člověku, byť celý svět získal se vším činem tím. Aníž tedy smím nějaké škody dopustiti na duši, bych získal i celý svět, všecka bohatství jeho, jeho důstojnosti a rozkoše. Tím méně smím uraziti Boha a duši vydati nebezpečenství za tím účelem, abych došel nějakého dobra časného, buď byla to nepatrná sláva nebo lidská chvála nebo nějaká rozkoš smyslná.

Při tom dbáti třeba pravidla velmi důležitého, rozjímající má totiž učiniti zde závěrek hlavně takový, který dotýká se okolností, v nichž žije. Neboť obecný závěrek zůstává obyčejně bez účinku; jako v uvedeném příkladu, kdy uznal někdo pouze tolik: Protož musíme celým světem pohrdati, a do jednotlivostí se nepouštět. Takového druhu závěrky nikoli nezaslouženě připodobňují dělovým ranám, na nejisto vystřeleným, neškodí nepříteli, aniž boří zdi. Rovnou měrou všeobecné závěrky, jež nehlídí k tomu, co vztahuje se na každého zvláště, nikterak nehubí našich nepřátel duchovních, vášní neuvádějí do

pořádku, na cestě spasení hrází neskopávají, ale tepou, abych řekl, opravdu do vzduchu.

Také nestačí pohroužiti se do všech svých potřeb soukromých; avšak každý přihlédnouti má přede vším a jmenovitě k onomu závěrku zvláštnímu, který právě jemu jest příhodný, a má naučení pro život obrátiti hlavně na to, co bývá jemu buď příčinou hříchův a poklesků, nebo překážkou sloužiti Bohu.

V příkladu, jejž rozebíráme. každý svým způsobem obrátí na svůj stav a své potřeby všeobecný závěrek: Protož pohrdati jest nám celým světem; ani za celý svět nesmím něčeho se dopustiti, co duši škodí; proto pozbudu raději i celého světa, než vydám duši v nebezpečenství.

Kdož hoří žádostí marné slávy, usoudí následovně: „Nutno-li pohrdati celým světem, čím více zhrdati musím marnou oslavou, která kazí mé skutky dobré a duši způsobuje přetěžkou škodu. By náležela mi sláva všeho světa, bych vychvalován byl a vynášen ode všech nejvýše, nic mi neprospěje; čím méně mi prospěje, bude-li chváliti mne ten neb onen; bude-li vynášeti mne na výsost několik lidí, s nimiž žiji, atd.

Při tom dlužno popatřiti také na ony činy, které nám marná vychloubavost častěji kazívá; na hříchy a poklesky, jichž dopouštíme se ze žádosti marné slávy, na př. zda někdy přetvařujeme se za tou příčinou, zakrýváme své poklesky a omlouváme nebo pod lživými záminkami i vynášíme a j. Na tyto otázky jest obraceti ono: Co prospěje?

Kdož oddán jest smyslnosti, hltavosti; kdo často klesá a chybuje, vyhledáváje pohodlí, v myslí bude přemítati tím způsobem: Není-li ani celý svět hoden, aby proň vydal člověk svou duši nějaké škodě; nesmíme-li hřešiti ani za celý svět se všemi jeho rozkošemi: jistě mnohem méně smím porušiti Boží přikázání a vydati duši škodě za to ono pohodlí, za nějaké sousto, jež mžikem prochází hrdlem. Nic-li mi neprospěje, bych i všech rozkoší pozemských užíval, čím méně mi prospěje, budu-li si hověti v rozkoši tak nepatrné! Ježto celým světem dlužno pohrdati a všemi jeho rozkošemi, čím více musím opovrhovati oním bídným ukájením své hltavosti a smyslnosti!

Také přihlédni zde k oněm případům zvláštním, kde skrze smyslnost a hltavost upadáváš do hříchův a poklesků.

Kdo v řádovém životě naráží na některou obtíž; komu připadá některé nařízení velmi těžkým, velmi odporným, velmi pracným, že pro ně zdá se mu i řádový život snad bezchutný atd., obrátí na sebe onu pravdu tím způsobem: „Musím dle výroku Ježíše Krista podvoliti se ztrátě i celého světa, než bych vydal duši nebezpečenství; čím spíše jest mi udatně poddati se té a oné nesnázi, než pozbyti předraženého daru svého povolání a pojištění své blaženosti! Neboť co mi prospěje, že uvaruji se té neb oné obtíže, že uchráním se toho neb onoho kříže, uniknu té a oné trudnosti, která přičí se mé přirozenosti, utrpím-li škodu na své duši, pozbudu-li povolání a spasení, potom celou věčnost budu nucen snášeti nejtrpčí muka.“

Podobným způsobem obracíme se hlavně k oněm těžkostem, jež namanují se nám častěji a častěji nás matou a v nás vzbuzují nelibost.

Tak tedy má užiti každý jedné a téže pravdy dle vlastních potřeb a z jednoho závěrku všeobecného vyvésti zvláštní závěrky, které jeho stavu jsou přizpůsobeny. Toto napomenutí má do sebe takovou důležitost, že právem můžeme tvrditi: U všech závisí ovoce rozjímání na tom, zda-li zachovávají nebo zanedbávají toto napomenutí.

3. Které pohnutky nabádají nás, abychom dle závěrku jednali?

Aby pevný byl a stálý náš úmysl, musíme pozorovati a uvážiti pohnutky nebo pobídky, jež nás nabádají plniti vše, co na rozjímání seznali jsme nutným a potřebným. Poslouchát vůle rozumu, a nechápe-li rozum pohnutek, bývá vůle málo zabrána.

Pobízí pak a nabádá nás chrániti se nešlechtnosti a přidržeti se ctnosti, jakož i velkomyslně přemáhati všecky nesnáze a obtíže: slušnost, užitečnost, příjemnost, lehkost, potřeba a což jiného může duši naší hýbati a ji povzbuzovati. Těch pohnutek, a to buď všech aneb aspoň některých užiti jest a pozorovati rozjímajícímu při závěrku, jehož dodělal se z pravdy o níž přemýšlel.

1. Příhodnost a slušnost značí, že běží o způsob života pořádný a náležitý.

Rozjímající ať při tom považuje, co sluší člověku rozumem obdařenému, co sluší křesťanu, a konečně co hodno jest kněze. Tím způsobem nalezne a sezná přehojné a veleúčinné pohnutky.

Zajisté která jest nešlechtnost, jaký hřích, aby neslušelo chrániti se ho člověku, který slouti chce a býti služebníkem Ježíšovým? Ku které ctnosti, ano dokonalosti a svatosti neslušelo by přilnouti člověku, jenž žádá býti služebníkem Ježíše, Ježíše díím, který vzor jest všeliké ctnosti a svatosti? A kterých neznází, jakých těžkostí, jakých pohrom, byť největších, kterých muk a pohrdání nenáleží udatně přemáhati a trpěti člověku, jenž jest služebníkem Ježíše, a to ukřižovaného Ježíše?

Uvážiž dobře pouze tento název: „služebník Ježíšův“ a vskutku postačí již sám o sobě duši přemoci a s milostí Boží velmi a velmi pobízeti k dobrému. Dodá pokaždé přehojný pramen zbožných a pokorných myšlenek, i roznítí v našem srdci touhu po dokonalosti.

2. Užitečnost zavírá duševní prospěch, jehož dojdou, budou-li se řídití poznanou pravdou. Prospěch, pravím, duchovní, který odnáší se k dobru duše a k věčnosti; neboť ostatní pohnutky nadpřirozeny nejsou a proto jsou daremny.

Tedy nezmíme zde uvažovati takových prospěchů, jako: Tím způsobem vyhnu se pokání, vyhovím představeným, spolubratřím se zalíbím a p. Tyto pohnutky samy o sobě jsou chybný, nás pak mohou nabádati stejnou

měrou k hříchům i k ctnostem, a jistě vytvoří spíše pokrytce, než muže toužící po opravdové ctnosti.

Snad tu a tam můžeme některé z nich připojiti k ostatním pohnutkám nadpřirozeným, avšak vždy jen opatrně, aby naše ctnost neměla základů tak vratkých.

Ale dlužno rozvážiti nadpřirozené pohnutky, na př.: „Budu-li té pravdy šetřiti, uvaruji se mnohých hříchův a poklesků; uchráním se mnohých výčitek svého svědomí; nenaskládám sobě trestů tak četných, které jednou bude mi trpěti v očistci; pokojno bude mé svědomí; mnoho skutků ctnostných vykonám a každým z nich rozmnožím si u Boha jak milosti, tak zásluhy pro život budoucí, i stanu se před tváří Páně boháčem; Boží požehnání stáhnu také na své práce a budu vhodným nástrojem na rozmnožování slávy Boží“ a j.

Tu lze domyslitise bezčetných prospěchův opravdových, pevných a nadpřirozených, kterých nám obyčejně dodají všecky závěrky účinné a působivé; z nich pak uchopí se každý prospěchu onoho, o němž seznal, že více se jeho osoby dotýká.

Pokaždé však bedlivě uvažme dvě všeobecné pohnutky: „Kterého zla duchovního se uchovám? Jakého dostane se mi prospěchu duchovního a to netoliko mně samému, nýbrž i jiným?“ Praví totiž sv. písmo: „Kdo miluje nepravost, nenávidí duše své“. (Žalm 10, 6.) „Toho, kdo se bojí Pána, blahoslavena jest duše (Sirach 34, 7) ... a všechno, cokoli činiti bude, šťastně mu se povede.“ (Žalm 1, 3.)

3. Co v pravdě příjemného jest: „Kterak budu se radovati a plesati, budu-li rozumnou pravdou se řídit! Zajisté není smuten život, uspořádaný dle předpisů vůle Boží; ano, jest-li v tomto údolí slzavém pravá radost, jistě přebývá v duši, která horlivě slouží Bohu. O bys byl, Israeli, šetřil mých přikázání: byl by učiněn jako řeka tvůj pokoj a spravedlnost tvá jako hlubiny mořské (Is. 48, 18.) Ale c bezbožných praví Duch sv.: Zkáza a neštěstí na cestách jejich, a cesty pokoje nepoznali. (Žalm 13, 3.)

Takovými úvahami, jež za platné vyhláshuje a stvrzuje i zkušenost všech světců, může každý se zanáseti a při nich dlíti, ježto jsou mocnými pohnutkami, abychom kráčeli a brali se cestou ctnosti a dokonalosti.

4. Snadnost a lehkost.

Volá Pán Ježíš: Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem (Mat. 11, 29) — hle, podmínky! A naleznete pokoj duším svým. Jho mé zajisté jest sladké a břímě mé lehké (Mat. 11, 29. 30) — ejhle, zaslíbení!

Protož jistí-li Pán Ježíš, že sladké jest a blahé jeho jho a břímě lehké; zjevně-li i veřejně slibuje odpočinutí oněm duším, jež berou jeho jho na sebe: opravdu jest tak tomu, což nahlédnu také já sám, jestliže přijmu na sebe jho Páně a vynasnažím se, abych co nejdokonaleji plnil veškera přikázání jeho evangelia, tot zajisté znamená vzítí na sebe jeho jho a jako položení na svá ramena. Kdo

však pomýšlí pouze něco plniti a nechce všeho plniti, jakoby chtěl toliko jednou rukou nésti jho Páně, bude obtížen, aniž lehkým bude jemu břímě. Připadá-li tedy břímě Páně někomu těžkým, nebývá leč odtud, že ho na sobě nenese úplně, a není tichý a pokorný srdcem. Právě těch podmínek dvou požaduje Pán. Příkázání jeho nejsou těžká (I. Jan 5, 3.) Chodili jsme po cestách neschodných, dí bezbožní, unaveni jsme na cestě nepravosti. (Moudrost, 5, 7.)

Týká se to pravou měrou a přímou cestou také řeholníků, jimž nedostává se povolání ani ducha pokory ani ducha poslušnosti ani ctností ostatních.

Člověku, pýchou nadutému, který urputně stojí na vlastní vůli a jiným oddán jest nepravostem, zápasiti jest s obtížemi mnohem většími, než kdyby své náklonnosti přemáhal a potlačoval. Neboť odříkáme-li se jich, seslabujeme a hubíme tyto hady, již v nás žijí a všechny zármutek a naše útrapy vnitřní zaviňují, při nejmenší protivnosti a nepříjemnosti ihned sebou zmítajíce a sem tam házejíce. Ale pozorujeme-li slávu nebeskou, což, jak snadné i lehké připadají nám všechny nesnáze a obtíže, za něž dostati se nám má odměny, trvající na věky! Lehké jest mi každé břímě, které nesu, pro velikou odměnu, již doufám od Boha, tou nadějí těšival se sv. František Serafinský.

Ukazujme sobě tyto a takové pohnutky, kdykoli býváme nesnázemi děšeni. Šlechetným duším bývá však

sama obtíž a těžkost jenom pohnutkou, aby s radostí chápaly se boje, a těšívají se, kdykoli mohou provésti něco nesnazšího nebo větší příkoří trpěti z lásky k Pánu, který pro ně byl tolik učinil a vytrpěl, i jest proto hoden lásky bez konce. Byť podstoupily pro něho i tisíckrátě smrt nejukrutnější, právem by se domnívaly, že málo učinily a vykonaly.

5. Potřeba mne učí a ukazuje, pro které příčiny důležité nutně musím jednati dle poznané pravdy, byť nebylo to jinak, abych tak řekl, ani užitečné, tím méně příjemné; byť zdál se mi příkaz nevím jak těžký a obtížný.

Přesvědčím se o potřebě, seznám-li, že stanu se nešťasten, nebudu-li řídit se onou pravdou, aneb že vydám se aspoň velikým nebezpečenstvím. Není totiž věci lhostejnou, spravovati se poznaným přikázáním anebo na ně nedbati; avšak naprosto jest potřebí je držeti a zachovávat. Nevyhnutelno bylo sv. Pavlu býti horlivým apóstolem; díť o sobě: „Poněvadž jsem to povinen; nebo běda mi, kdybych nekázal!“ (I. Kor. 9, 16.) Rovněž musím já sobě říci: „Běda mi, nebudu-li pokorným; běda mi, nebude-li má poslušnost dokonalá; běda mi, nebudu-li pohrdati světem a jeho zbožím; běda mi, nebudu-li zabíjeti hříšných žádostí; běda mi, neponesu-li se upřímně k dokonalosti a j. Tyto povinnosti ukládá mi a káže můj stav, mé povolání; nepokusím-li se je činiti, nebudu spasen anebo podstoupím veliké a hrozné nebezpečenství.

Když odhodlal jsem se žíti jako kněz, potom již není zůstaveno mé vůli, býti dobrým knězem a pravým čili nic; aniž smím se domnívati, že jednám sice správně, zachovávaje svá předsevzetí a pilen jsa svého povolání, že však není nic zlého, nezachovávám-li svých úmyslův a neplním-li svého povolání: nýbrž naprosto jsem povinen a vázán, činiti své povinnosti a zachovávat, jinak žíti budu v nejistotě a také mi bude volati: „Běda mi!“ Neprokáží Bohu milosti, budu-li jemu věrně sloužiti, ano i tehdy budu sluha neužitečný, sluha, jenž koná pouze tolik, kolik jest svému pánu povinen: avšak dopustím se křivdy proti Bohu, nebudu-li jemu sloužiti věrně.

Potřeba a nutnost prokazuje převelikou moc i tam, kde běží o předpisy, které zdají se přihlížeti pouze k vyšší dokonalosti; jakmile jsem je poznal a Bůh mne k nim pudí, zpronevěřím-li se a Boha neuposlechnu, mohu uvrci sebe do nejtěžší bídy a uvaliti na sebe hlavně ono neštěstí ohromné, že mne opustí Bůh i zavrhne jako sluhu nevěrného a neposlušného.

Poněvadž mimo to nemálo působí nevyhnutelná potřeba a nutnost na vůli a zároveň ji spravuje, máme uvažovati o ní jmenovitě toho času, kdy rozjímáme o příkázáních, která zdají se nám přetěžná, jakož i zmáhá-li ducha nechuť a odpor pro lenost a bázeň před obtížemi. Tu věru musíme jej co nejvíce poháněti a pobízeti takovými ostruhami, předkládati jemu tresty Boží, tresty v očistci a pekle; upomínati na hrozby, jimiž hrozí Bůh vlašným

lidem, že vyvrhne je ze svých úst (Zjev 3, 16), na hrůzy, jež člověku nahání smrt a nastávající po ní soud.

Takovým způsobem tedy jedná se o otázce: Které pohnutky přivádějí mne k tomu, abych ve svém jednání šetřil poznané pravdy? Slušno tuto otázku zkoumati vážně a věrně, aby naše ctnost nebyla jaksi nahodilá a nejistá, aby nezávisela na těch kterých okolnostech, nýbrž pevná byla a založena na mocných základech nadpřirozených, o nichž rozum byl jasně a nepředpojatě přemýšlel.

Upouštím od jiných příkladů, ježto zdá mi se, že dosti obšírně vysvětlil jsem vše, co sem patří, a snadno lze užiti objasněných pravidel, ať rozjímáme o látce jakékoli.

Potom rozebíráme otázku:

4. Kterak řídil jsem se dosud poznanou pravdou?

Zde budeme zkoušeti a zpytovati svědomí, kterak dosud chovali jsme se k pravdě, o níž rozjímáme.

Upřímné díky vzdáme Bohu, když až do nynějška tak jsme jednali, jakož pravda nám velí; opravdu se zahánbíme a zastydíme, když hřešivali jsme proti ní, a zároveň ustanovíme se o budoucnosti.

Ale nebuďme nikterak lehkověrni, zdá-li se nám, že svědomitě jsme dbali oné pravdy; nebo klame nás někdy v té příčině jak nezřízená samoláska, tak nedostatečná známost sebe samých, a brzo domníváme se, že již dodělali jsme se některé ctnosti, poněvadž se nám tato myšlenka

velmi zamlouvá. Přihází se to zvláště začátečníkům. Sotva jim připadá, že nabyli nějakého světla o té které pravdě a pronikli všecky důvody i pohnutky, aniž příležitosti měli cvičiti se v ctnosti: v tu chvíli myslí, že si ji osvojili, ačkoli jsou od ní předaleko vzdáleni; vyjevujeť jim to později zkušenost na vlastní jejich škodu.

Hleďme se tedy zde vždy pokořiti a zahanbiti, uznávejme sebe za vinné a hodné trestu, poněvadž nedbali jsme poznané pravdy: aneb, byť jsme byli ji tu a tam zachovali, že dalo se to velmi nedokonale aniž způsobem takovým, jak žádala a vymáhala milost Boží, nám propůjčená.

Na tom místě musíme také pečlivě a starostlivě hleděti k případům jednotlivým a příležitostem, odkud nejlépe poznáme, jaké jsou naše ctnosti anebo naše neřesti. Tážeme-li sebe samých všeobecně a neurčitě: „Pohrdal jsem světem, aneb pohrdám jím^u aspoň nyní?“ snad ve přítomné chvíli lehko se nám zazdá, že smíme odpověděti: „Pohrdám.“ Avšak uvažme a zkoumejme jednotlivé případy a příhody: Jakou snáším myslí, bývám-li vysmíván, pokořen, zacházejí-li se mnou pohrdlivě a méně přívětivě; když mne někdo obžaloval z mých pokleskův, aneb bývám-li pro ně kárán? Možná, že po takových úvahách budeme o sobě souditi úplně opačně a přesvědčíme se, jak dosud jsme marnivi, jak lpíme na věcech světských a světem nikterak nepohrdáme. Bezpochyby dojdeme téhož poznání, přemýšlejíce právě o opaku: Kterak si počínám, daří-li se

dobře, jaké myšlenky bývají v mé mysli, když mne chválí lidé a mají u vážnosti a j. Dosud-li nad tím plesáš radostí, v pravdě nepohrdáš ještě světem.

Rovně přemýšleti dlužno o smyslnosti, o pohodlnosti, o bohatství a zboží časném, o všech jak ctnostech, tak převrácenostech. Zpytující o tom všem toliko všeobecně a rozvažující tyto pravdy pouze samy o sobě, snadno usoudíme, že již přemohli jsme všechny ty nešlechtnosti a dodělali jsme se patřičných ctností. Avšak srovnajme s poznanou pravdou své jednání a smýšlení, pak ihned shledáme, jak daleko jsme vzdáleni obojího dobra.

Jest tedy ovoce a prospěch, který z tohoto přemýšlení máme bráti, přede vším ostatním těm, abychom dobře a jistě poznali sebe samy, upřímně před Bohem a co nejblouběji sebe pokořili i pokárali a sebou pohrdali.

5. Čeho mám šetřiti pro budoucnost?

Přihlížíme tu k budoucnosti a rozum hledá i rozvažuje dobré úmysly, jichž vůle napotom musí se chopiti.

Také přemýšlíme o zvláštních případech, a to jmenovitě o takových, jež připravují nám větší obtíže, jakož i o těch, které častěji se namanují, hlavně které se namanou téhož dne aneb aspoň mohou se namanouti; bychom totiž sami u sebe již napřed ustanovili, kterak se zachováme, šetříce poznané pravdy.

Aniž bude od místa, poznovu upomenouti se na pohnutky, dříve uvážené, čímž vůle snáze nabídne se k šle-

chetnému vítězství. Nevím, proč bych měl i tu uvést zvláštní příklad, ježto pravda tato dosti jasna jest a patrna z toho, co jsem již pověděl.

6. Které překážky jest mi s cesty ukliditi? Jakých jest mi užiti prostředků?

Co překáželo mi do této chvíle, co bylo mi v cestě, abych dbal poznané pravdy? A co pomůže mi, bych od této chvíle věrně spravoval se poznanou pravdou?

Nesnadno uváděti tu obecná pravidla, ježto rozličné bývají překážky, rozličné prostředky dle různých pravd, o nichž rozjímáme, a ještě více dle různé a rozličné povahy rozjímajících.

Pročež každý, sotva byl seznal, za jakých okolností obyčejně dopouští se pokleskův a hříchů, o nichž rozjímá, položí si za povinnost, pilně a bedlivě pátrati: Kde vězí pramen toho všeho? Co popouzí mne vlastně a dráždí k takovým hříchům?

Chraň se všecku vinu na vrub připisovati příležitostem. Ovšem, kde běží o hříchy, jež vluzují se tajně a kradmo, při nichž nebývá dosti rozvahy, tu pozorovati musíme nejvíce příležitosti a jich se varovati. Za tou příčinou napomínají nás zkušení učitelé, aby naše předsevzetí, chrániti se hříchů nepromyšlených a hříchů, do nichž upadáme nenadále, odnášela se po výtce k příležitostem, při nichž tak klesáme.

Ale při hříších, jež povstávají z našich vášní, před příležitostmi utíkati netřeba, vyjímám hříchy tělesné, kterýmž dlužno vyhýbati útekem, jako spíše potřebí bdělosti nad sebou a šlechetného přemáhání sebe samých. Nesmí na př. hněvivý se domnívati, že ten neb onen člověk odporný a nemilý, nebo jistá okolnost překáží jemu zůstatí pokojným a klidným, což nikterak nesrovnává se s pravdou; ale jest sám sobě příčinou a popudem, v sobě a ve svém srdci má vášeň, již dlužno umrtvovati a nikoli utíkati před příležitostmi.

Ostatně všeobecné překážky jsou hlavně tyto tři: pýcha, smyslnost a roztržitost, nepokoj mysli. Jim protivují se a odpírají tři prostředky také obecné: pokora, přemáhání sebe nebo umrtvování a sebranost mysli. Přídavkem lze připojiti: pamatování na Boha přítomného, užívání střelných modliteb, rovněž i častá vzpomínka na pohnutky, jež jsme při rozjímání uvážili, taktéž obrniti ducha proti příležitostem, o nichž víme, že obyčejně navádějí nás ke hříchu a j. To vše snadno může býti počteno k některému z oněch tří prostředkův obecných.

Postačíž, co jsem společně pronesl o překážkách a prostředcích. Budeť zajisté každému, kdo rozjímá, sebe samého pilně pozorovati, a jakmile byl volal za dar osvětlení, bude také pátrati. Jaká překážka zvláštní mne zdržuje? Kterých prostředků mohu proti ní užiti? Což vše pozná zřetelně a jasně, jsa pobádán upřímnou touhou

prospívati v ctnostech, zajisté osvítlí jej milost Boží, radou přispějí představení i zpovědníci; poučí také zdravý rozum, věrou osvícený.

O těch otázkách, které jsem vyložil, bude rozum pracovati, aniž bude se mu nedostávati látky užitečné, bude-li se jimi obíráti nelstně a bez přetváření. Promysliv tím způsobem jednu pravdu, na rozjímání seznanou, půjde k druhé; kterou když podobně byl propracoval, postoupí k pravdě třetí a k pravdám dalším, uvažuje při každé ony otázky buď všechny neb aspoň některé.⁷⁾ Nyní pojednám o vůli. —

C) Jakým způsobem bude pracovati vůle.

Rozjímajíce, uložíme vůli dvojí práci: má totiž vzbuzovati zbožné city a tvořiti dobrá předsevzeťi nebo úmysly. Obojí úkol ten jest podstatou rozjímání, bez níž rozjímání není duchovní modlitbou, jakou býti má, nýbrž pouze učeným hloubáním a přemýšlením o náboženských pravdách, jinak řečeno studiem.

1. O citech.

Tedy první práci vůle má býti vzbuzovati city zbožnosti, jinými slovy vůle má srdce proniknouti zbožnými pocity a cvičiti se ve ctnostech.

Těmito pocity má býti protkáno celé rozjímání; mají pak býti co nejčtetnější, ježto právě jimi stává se roz-

jímání pravou modlitbou. Neboť oheň milosti a lásky Boží, který v našich srdcích má pláti a plápolati neb aspoň ustavičně hořeti, bude při rozjímání rozličnými úvahami, dle toho jak se rozmanitá látka přikládá, udržován a spolu rozdmychován. V rozjímání mém rozpaluje se oheň. (Žalm 38, 4.)

Narazíš-li při rozjímání na nějaký zázrak, a opravdu zázraky jsou všecky skutky Boží, patř naň s velikým podivením; slyšíš-li o tom kterém dobrodiní Božím, chval z něho Boha, jemu děkuj a jej miluj; vidíš-li hněv a tresty Boží nebo Boží hrozby, u veliké budeš bázni, tímž způsobem budou jiné a jiné city naši mysl pronikati právě dle různých předmětův, o nichž rozjímáme. Když přemýšlíš o svých hříších a bédách, nemožno, abys vroucně se neponížil i nezastyděl, bys s velikou bolestí nevolal k Bohu o smilování atd.

Pátráš-li po způsobu, jakým dlužno tyto city vzbu-
zovati, budiž napřed jist a ubezpečen, že není při tom potřebí slov krásně složených a uspořádaných. Nemajíť city původu ani počátku na jazyku, ale v srdci, ani třeba vyjednávati s Bohem jako s lidmi, již nikterak nepostře-
hují našeho smýšlení, leč pronesli jsme je slovy: Modlíce se pak, dí Pán Ježíš, nemluvte mnoho, jako pohané, nebo se domnívají, že by pro mnohé mluvení své byli vyslyšáni. (Mat. 6, 7.)

Toto napomenutí Páně odnáší se tuším nejvíce k modlitbě duchovní. Myslí totiž někteří, že nemůže býti

dobrých citů, nevyjadřují-li se krásnými a vybranými slovy, jakobychem musili též Boha, rovněž jako lidi, na svou stranu získávati lahodnou a uhlazenou řečí.

Toto mínění spočívá na nemalém omylu. Pravi svatý Augustin: Tu práci, rozjímání totiž, konáme spíše úpěním a vzdechy, než řečmi. Zmiňují-li pak se zhusta žalmy i ostatní písmo o volání k Bohu, obyčejně nemluvívají o volání ústy, nýbrž o volání srdcem skrze ohnivější povzdechy. Mnoho a krásně píše o tom P. Alfons Rodriguez ve své knize *Cvičba v dokonalosti křesťanské*, I. díl, kniha V., kap. 12. Zde stačíž připomenouti, že nemáme proč pečovati o to, jakými slovy vyjevíme hnutí své mysli, poněvadž může býti oznámeno a vyjeveno také srdcem beze všech slov.

Se své strany ochotně připouštím, že značně bývají rozplameňovány city tyto, užíváme-li při nich také patřičných slov, ale potřeba toho nekáže, aby dělo se krásnými nebo mnohými slovy; ano jakož mi se zdá, bude užitečno a prospěšno užívatí slov jednoduchých sice a krátkých, častěji však je opakovati a déle v mysli vážiti.

Kde naskýtají se na vyjevení zbožných citů slova vzatá buď z písma sv. anebo z církevních neb jiných modliteb, o nichž známo, že konával je ten který světec, budou jistě nejpůsobivější, ježto mívají obyčejně do sebe více líbeznosti a Bohu jsou milejší.

Snad nebude nevhodno, věc ukázati opět v příkladu. Nuže! Při rozjímání darův a dobrodiní Božích slušno pro-

kazovati Bohu svou vděčnost. Co tu prostšího, než volati se žalmistou: O, čím se odplatím Hospodinu za všechno, co učinil mi! (Žalm 115, 12.) Zároveň uvažuj na mysli a přemítej, kdo jsi ty, a kdo jest Bůh, který dobře tobě činí. Čím - (já) se odplatím Hospodinu - (tak bohatému) - za všechno, co učinil mi! Spolu rozvaž také množství a velikost dobrodiní Božích, jak snadno připadne tobě seděti po delší dobu při týchž myšlenkách a opakovati pozorně i pokojně slova: Čím se odplatím Hospodinu za všechno, co učinil mi!

Převhodně probudí touž vděčnost také slova praotce Jakoba, kteráž obsahují poděkování nejkrásnější: Menší jsem všech slitování tvých, Hospodine! (I. Mojž. 32, 10.) Zajisté upřímně vyslovuje zde praotec vlastní ničemnost a daremnost svou, pro kterou jest nehoden, aby jenom popatřil naň Bůh tak veliký; uznává také svou nemožnost, pro niž nemůže Bohu vzdáti povinných díků za milosrdenství ani nejmenší — menší jsem všech slitování tvých!

Rovněž možno užiti výroků jiných a jiných; nenapadne-li tobě nic jiného, rei prostě: Můj Bože, děkuji tobě! Volej však ze srdce, a libo i milo bude to Bohu; nepatříť Bůh na slova, nýbrž na srdce.

Kdy rozjímáš o vlastní marnivosti a ničemnosti, slušno upřímně se pokořiti; co tu lepšího, než vyznati: Ach opravdu, já se všech stran a na všech koncích jsem nehoden, abys Bože popatřil na mou

osobu! Anebo při slovech: Já - nehoden jsem, a bys popatřil na mne, což tu snazšího, než přemítati v mysli příčiny, které činí mne pohledu Božího pranehodným a proto déle meškati v takových myšlenkách pokorných?

Touž pokorou naplňují naši mysl slova sv. Ignáce: Co týká se mého těla, což jsem jiného, leč pytel, naplněný neřádem a potrava červů? Patřím-li pak na duši, co jiného, leč přeošklivý vřed a strup, z něhož vykvasilo se již tolik hnisu a dosud nepřestává se kvasiti — a oči Boží ustavičně musejí se dívati na tyto ošklivosti!

Anebo ze Zjevení: Nebo pravíš: Jsem bohatý a mám hojnost a ničeho nepotřebuji: a nevíš, že jsi ty bídný a chudý i slepý i nahý (3, 17) — opravdu bídný jsem a ubohý a chudý i slepý i nahý! Bys neřekl nic jiného, leč: Jak ničemný jsem a ošklivý, vzbudil jsi ve svém srdci pokoru. Nepečuj o slova, ať pracuje srdce!

Bez námahy mohl bych k účelu tomu nasbíratí přemnobých výroků dílem ze sv. písma, dílem z modliteb církevních, dílem z průpovědí, jichž užívali svatí. Ano každý může takových výroků nashromáždit, jim se přiučiti a na modlitbách pokaždé je uvažovati, kdykoli naskýtá se vhodná příležitost, a v srdci vzbuzovati city, které jimi se pronášejí. Jistě s větším bude prospěchem, učiní-li tak každý pro sebe, než přijme-li to, čeho nasbírali jiní, ježto nepůsobívají všecky průpovědi na všecky

způsobem stejným. Jeden libuje sobě více v té průpovědi, druhý v oné. Kdo bedlivě říká ústní modlitby a pozorně čítá v knihách duchovních, přesnadno nahromadí si takových výroků, jež při rozjímání může na patřičných místech uvažovati. Buďte však věty krátké, jasně rozmysleme jejich význam a dobře se jim naučme. Pravdu našich slov dotvrzuje zkušenost a příklady mnohých světců.

Nesmím na tomto místě nepřidati naučení, které srovnává se s duchem sv. Ignáce; totiž jakmile jsme shledali, že v srdci probouzí se ten onen cit, déle jím se zaměstnávejme, aniž z úzkosti přecházejme k jiným předmětům, o nichž při rozjímání ještě dlužno uvažovati, ale trvejme při témž předmětu, až sebe upokojíme. Cvičíš-li se na př. v pokoře a v uznávání své vlastní marnosti, opakuj ona slova: Ať pozoruji sebe samého kde-koli, jsem na dobro nehoden, aby Bůh patřil na mne, — aneb jiný výrok příhodný; zdrž se při něm potud, pokud tu svou ničemností a bídu živě a s duchovním užitkem nějakým cítíš, a pokud tento cit plápolá. Bys po celou hodinu nečinil při rozjímání nic jiného, rozjímal jsi přece výborně. Až spozoruješ, že mysl chladne, postup pokojně k další části.

Co do oněch citů, jež nesměřují ani k pokoře ani k potření sebe samých, jako na př. city radosti, city důvěry a j., pamatujme si o nich, že ačkoliv mohou býti svatými, přece snáze v nich se klameme a mámíme. Proto pro větší jistotu svěřme se otci duchovnímu, častěji-li

se stává, že se zaměstnáváme jimi po delší dobu nebo i po celé rozjímání.

Svatými city má tedy, jakož jsem ukázal, protkáno býti rozjímání. Což týká se činnosti jak paměti tak rozumu. Pozorně-li promyslíme, co nahoře postupně bylo řečeno o činnosti obojí schopnosti, snadno nahlédneme, že všude mohou, ano, abych tak řekl, přirozenou měrou musejí se probuditi jisté city posvátné. Již samým počátkem můžeme a máme vzbuditi živou víru, s upřímným přesvědčením pronášejíce na př. slova: Věřím, poněvadž učí mne tomu svatá víra. Věřím, ježto zjevil jsi to ty Bože, věčná pravdo! Věřím, neboť pravíš tak ty, Pane, kterýž nejsi jako člověk, abys klamal. Nebe a země pomínou, ale slova tvá nepomínou.

Tento způsob, právě popsany, poslouží nám, jakož patrně, tehdy nejlépe, kdy rozjímáme o slovech Pána Ježíše nebo o jiných výrociích Božích, vzatých z písem svatých.

2. O předsevzetí.

Druhý úkon, který připadá vůli při rozjímání, jest ustanoviti se pro budoucnost o něčem dobrém; což tak jest důležité, že s výsledkem míjí se rozjímání, kdy neumínili jsme sobě nic dobrého. Není totiž cílem rozjímání, toliko modlitbou obětovati Pánu Bohu jednu hodinu, ale hlavně k tomu směřuje cíl, bychom rozjímajíce, vyprošťovali duši

z pout hříchu a ctnostmi okrašlovali; bychom veškerý život svůj polepšili a zdokonalili i posilovali se ve službě Boží; bychom obrňovali se proti všelikým nesnázím a pokušením; abychom pokaždé již napřed pořádali všecky skutky své a tím dokonaleji je konali. Těch záměrů nikterak nedojdeme, leč skrze předsevzetí řádně učiněná a určité úmysly, kteréž jsme, rozjímajíce, pojali.

Jak zřejmo odtud, co právě jsem pronesl, má věc ta do sebe převelikou důležitost, i káže mi potřeba, abych pokud poskytne mi dobrota Boží, určitě uvedl zde o ní a vymezil několik pravidel.

1. Zřejmo jest, na kterém místě máme při rozjímání se ustanoviti o pevných a určitých úmyslech, totiž na konci úvahy o pravdě, již rozjímajíce jsme poznali. Mluvil jsem o tom při práci, kterouž koná rozum. Mezi otázkami, které rozjímající sobě dává, jest také ona: Jak zachovati se dlužno pro budoucnost? A odpovědí budou určité úmysly. Týž cíl má otázka hned následující: Které překážky musím odstraniti? jakých prostředků se uchopiti? Rozmyslí-li se vůle a rozhodne dbáti a šetřiti povinností, jež rozum byl dle těchto otázek poznal, činí a jest právě toto rozhodnutí předsevzetím. —

Ostatně nic nepřekáží, hned něco určitého předsevzíti, jakmile rozjímaje jsi poznal, že konati musíš to neb ono, kdežto jiných skutků musíš se varovati. Však vlastním místem, kde činiti sluší pevná předsevzetí, jichž

domáháme se jako dobrého a zdravého ovoce svých rozjímání, jistě ona jest doba, kdy sobě odpovídáme na otázky, kteréž při rozjímání dává nám rozum. I podává rozum, jak již řečeno, ty otázky při každé části rozjímání, a obsahuje-li již první část několik úvah, dotýkajících se se života skutečného, při každé sobě dáme a probereme vhodné otázky, a pojmemé také určité úmysly. Snadno věc každému ozřejmí příklady tam uvedenými.

2. Předsevzetí buďtež praktická, t. j. taková, jež přiměřena jsou skutečné potřebě a opravdu přispívají, bychom polepšili svůj život a nesli se k dokonalosti.

Přeji si, abys čtenáři z mých slov hlavně seznal, že nijak nestačí, umíníš-li sobě toliko vykonati tu neb onu pobožnost, na př. při rozjímání o smrti ustanoviti pouze tolik: „Denně budu se modlívati za umírající Otče náš a Zdrávas; denně budu za šťastnou hodinku smrti konati nějakou modlitbu k Panně Marii.“

Jsou sice dobrá i tato předsevzetí, však o sobě nepostačují. Aby předsevzetí skutečně a pravdivě byla praktická, uznej a usud', čeho obzvláště musíš se chrániti, který hřích a jaké poklesky napraviti; usud' dále, které ctnosti potřebí tobě nejvíce, abys dobře připravil se k šťastné smrti, při tom pak, kterou vášeň jest tobě potírati a jakým způsobem. Předsevzetí toho druhu nazýváme praktická.

3. Předsevzetí nebuďte všeobecná, nýbrž určitá a dotýkejte se našich potřeb soukromých.

Přehlédni ještě jednou a přečti, co výše jsem napsal při druhé otázce: „Co odtud následuje pro mé smýšlení a jednání?“ a při čtvrté otázce: „Kterak dosud řídil a spravoval jsem se poznanou pravdou?“ Tam co jsem byl pověděl, přísluší hlavně sem.

Jednaje o předsevzetí, dodati musím, že dvojím především způsobem stává se předsevzetí a úmysl určitým a to: a) když se týká zvláštního případu, b) když si určíme něco zvláštního, což chceme plniti v každém případě jistého druhu.

Vysvětlím věc příkladem. Uznal jsi a usoudil: Ve všech těžkostech a protivenstvích budu trpěliv. Tento úmysl jest všeobecný, i nemá proto do sebe žádné váhy, leč snad u lidí velmi duchovních a dokonalých. Učiň tedy z toho předsevzetí všeobecného určité předsevzetí a zvláštní, což podaří se ti způsobem dvojím: a) řekni: Budu trpěliv za té oné příležitosti, již spolu zřejmě pojmenuj, ježto tobě o ní dobře známo, že pokoušela se v ní již častěji o tebe netrpělivost; b) prones se takto: Kdykoli stane se mi něco protivného, pomyslím u sebe: Toť málo proti peklu, které jsem zasloužil. Anebo: Rád chci trpěti z lásky k ukřižovanému Ježíši.

Stává se sice obojím způsobem úmysl určitým a proto dobrým, nejlépe však budeme jednati, učiníme-li předsevzetí totéž obojím způsobem předsevzetím zvláštním, jako: Trpěliv budu za všech okolností a všude si

pomyslím: Toť málo proti peklu, které jsem zasloužil. Tak totiž nabudeš v předsevzetí také prostředku, abys věrně se ho přidržel.

4. Úmysl a předsevzetí budiž přiměřeno nynějším potřebám našim a přítomnému stavu naší duše.

Viz, co pravil jsem nahoře při páté otázce: Čeho máme šetřiti pro budoucnost? Zde připojuji pouze tolik: Neodnášejte se naše úmysly k dobám daleko pozdějším, jako kdy ustanoví se novic anebo studující: Až jednou budu knězem, chci jednati a počínati si tak neb onak. Zůstávají totiž úmysly toho druhu obyčejně bez užitku, ano bývají také nemálo klamny. Pro tu příčinu ať hledí úmysly k našim potřebám přítomným aneb aspoň k potřebám, které doléhati budou na nás co nejdříve.

5. Ano den jak den si vyměřme a uložíme, co téhož dne hodláme vykonati, bychom napravili svůj život anebo jednali tím dokonaleji.

Snadno tak stane se u lidí, kteří denně zpytují své svědomí a upřímně o tom pracují, napravití své poklesky a chyby, které buď sami na sobě seznali nebo připomenuli jim je jejich představení. Sama nám napadnou pochybení, kteráž nás v srdci bolí a všecko rozjímání naše, ať přemýšlíme o pravdě té či oné, ponese se za tím cílem, aby byla napravena. Nebo rozjímej buď o lásce k Bohu, buď o jeho hrozbách proti hříšníkům, rozjímej o utrpení Páně neb o jeho oslavení, rozjímej o svých hříších a nepravostech

neb o ctnostech toho kterého svatého. Pokaždé však ustanovíš u sebe závěrkem bojovati proti nešlechetnosti, jíž jsi podlehl.

Tím bedlivěji jest nám tak jednati tehdy, kdy prudčeji nás tiskne některá nešlechetnost, jakož i býváme-li nějakou obtíží více zdržováni ve službě Boží. V takových dobách musíme všechny síly a abych tak řekl, všechny nástroje válečné tím směrem obrátiti, bychom zvítězili.

Zároveň vysvítá odtud, že zhusta potřebí také při zvláštním zpytování svědomí⁸⁾ přemýšleti o tom, o čem jsme rozmlouvali, rovněž že toto zpytování zvláštní má co nejvíce podporováno býti rozjímáním.

6. Dejme předsevzetí a úmyslům pevné základy; utvrdíme je silnými pohnutkami.

Tak stane se, pilně-li jsme byli přemýšleli o třetí otázce: Které pohnutky nabádají mne řídit se a spravovati poznanou pravdou? Viz, co pověděno bylo výše při té otázce.

Často chybujeme pro tuto příčinu: Sotva jsme nahlédli, že jednati máme tak neb onak, ihned na tom se ustavujeme. Chvalitebna jest sice tato odhodlanost, ale podobná předsevzetí rovnají se často domům bez základů postaveným na písku a ničena bývají i v nic obrácena jakýmkoli pokušením a každou nesnází.

Aby tedy byly pevné a trvalé naše úmysly, sluší položit k nim základy na pravdách věčných a rozum důkladně dlužno přesvědčiti, kterak jest potřebí, jak užitečno,

jak slušno atd., bychom jednali tím oním způsobem. Aniž stačí pouze jednou nebo tu a tam uvažovati tyto pohnutky, aniž smíme se oddati myšlence, že dostatečně jsme pronikli všecky pohnutky, proč tak jednati máme; ale musíme rozjímající o tom, často rozvažovati, zvláště běží-li o hřích, jehož dopouštíme se nejčastěji, na př. o vykořenění pýchy, neb o dosažení pokory, neb o potření kterékoli neřesti jiné, již více trpíme, neb o získání ctnosti, které nám více třeba. Uvažujme často o týchž pohnutkách a tím hlouběji vniknou nám do srdce a pilně-li jimi také potom se spravujeme, budeme svůj život trávit ve ctnosti.

7. Předsevzetí naše buďtež velmi pokorná a plná nedůvěry k sobě samým.

Mnohdy nebývá při úmyslech žádné pokory, na který nedostatek především všechna spadá vina, že při svých úmyslech nezůstáváme a to ani tehdy, kdy s veškerou opravdivostí učinili jsme svá předsevzetí, pevně jsouce odhodláni, Bohu věrně sloužiti. Upřímně sice ustanovujeme při rozjímání, že tak či onak budeme jednati za těch oněch okolností a v tu chvíli, kdy jsme se rozhodli, hlavně jakmile prohlédli jsme pohnutky, tajnou jakousi domýšlivostí puzeni, hned se domníváme, že jistojistě budeme tak jednati; ano připadá nám nemožným, abychom jinak jednali — a přes to, sotva se naskytla první příležitost, obyčejně klesáme opět. Viny nepřičítejme tomu, že nebyla dosti pevná naše předsevzetí a upřímná, jako spíše, že pokorná nebyla a stala se bez nedůvěry ve vlastní

síly naše, Bůh pak že spravedlivě a ve svém milosrdenství ponížil naši pýchu.

Pro tu příčinu musíme při svých úmyslech spolu upřímně obávati se vlastní své nestálosti a slabosti a celou důvěru míti v milost a pomoc Boží, o niž jest nám s velikou pokorou volati a zároveň i vzývati bl. Pannu Marii, svaté ochránce své, sv. anděla strážného a j. Při tom můžeme volati: „Této sice, můj Bože, nyní jsem myslí, tak hodlám jednati . . . Ale nic, Pane, z toho všeho neprovedu, ty když nepomůžeš. Ze zkušenosti již vím, již příliš často jsem okusil vlastní převrácenosti své a nestálosti, aniž smím svým předsevzetím nějak důvěřovati. V tebe, Hospodine, jsem doufal, nechť nejsem zahanben na věky. (Žalm 30, 2.) Pomáhej, podporuj mne svou milostí, kdykoli naskytne se mi příležitost, abych provedl, co jsem sobě umínil a upomeň mne na pravdu, kteréž nyní tvou milostí jsem poznal; tehdy posilniž tuto vůli mou! — Co mi, Pane, pomůže, že osvítil jsi mne tímto světlem svým, i nahlédl jsem, jakým způsobem jest mi jednati; co mi to pomůže, nebudu-li se řídití tímto osvětlením své myslí! Protož spomoziž mně, Pane, pro svaté jméno své, pro zásluhy Ježíše Krista; pro jeho krev a jeho srdce nejsvětější tebe zapřísahám. — Přispějte mi na pomoc, svatí ochráncové moji! Přede všemi ujmi se mne, nejsvětější Panno, Matko Boží a Matko i má, jež prokázala jsi mi již tolik milostí a dobrodiní, vyžádej mi, abych . . . Svatý můj anděle strážný, mluv k mému srdci, až naskytne se ona příležitost a pomoz mi . . .“ atd.

Tím bedlivěji šetřme toho naučení před důležitého, čím častěji zkusili jsme svou slabost a nestálost v plnění svých předsevzetí. Ostatně ochabuje-li vůle v dobrém předsevzetí, pohánějme ji a bojujme proti lenosti; donucujme ji násilím, jsouce pamětlivi pohnutek a zvláště nutnosti, jakož výše pověděl jsem při otázce třetí: Které pohnutky ponoukají nás, abychom dbali závěrku? Při tom žádejme tím vroucněji Pána Boha, aby pozvedl pokleslou a unavenou mysl naši.⁹⁾

III. O konci rozjímání.

Koncem rozjímání říkáme obyčejně Otčenáš a Zdravas. Nechci však mluvit pouze o tomto způsobu závěrku. Slušno totiž předeslati jmenované modlitbě nějaký úkon, který by vše náležitě a vhodně ukončil.

1. Kdy pojali jsme, což obyčejně se stává, při rozjímání několik úmyslů dobrých, bude velmi prospěšno a záhodno, učiněná předsevzetí na konci opět přehlédnouti a v nich se upevniti. Neboť ačkoli má se tak státi i při tom, kdy rozmýšlíme a na mysli přemítáme o rozjímání již vykonaném, nicméně s velikým bude prospěchem, učiniti to také při modlitbě na závěrku rozjímání. Mimo jiné doděláme se takovým způsobem toho ovoce, že vroucnější budou a ohnivější poslední chvíle rozjímání, kdežto jinak často přihází se, že studeni zůstáváme i chladni na konci,

kde bychom zbožností hořeti měli nejvíce. Aspoň tehdy, kdy koncem rozjímání již nemáme o čem přemýšlet, tehdy, pravím, krátce opakujme celé rozjímání a učiněná předsevzetí.

Modlitbu Otčenáš a Zdrávas předcházej při nejmenším modlitba, kterou sv. Ignác zove rozmluvou; rozmlouvejme tu buď s Bohem samým nebo s Pánem Ježíšem nebo s nejvyšší Pannou, nebo s tím kterým svatým, jakož srovnává se s rozjímáním právě vykonaným. Dbej při té rozmluvě

1. toho, což s vrchu pravil jsem o posvátných a zbožných citech; neběží zde totiž o slova, nýbrž o vroucnost myslí. Aniž se trap, jakým způsobem anebo kterými rozmlouváš slovy; srdce ať mluví a mysl.

2. Žádej zároveň a pros o milost, abys svým časem nepohnutě zůstal v pojatém úmyslu. Příklad najdeš při sedmé poznámce o předsevzetí, kde jsem ukázal, že pokorná býti mají naše předsevzetí. Pamatuj při tom na všechny úmysly, na rozjímání pojaté, byť bys nevyčetl všech jednotlivých.

3. Přidej té rozmluvě také i nějakou prosbu jinou, můžeš na př. volati o pomoc v té oné potřebě, která na tebe právě doléhá; pros o pomoc v potřebách, v nichž k Bohu volati poručili tobě představení; modli se za toho neb onoho, na něhož hodláš při svých modlitbách zvláště pamatovati a j.

4. Na závěrek můžeš místo obvyklé modlitby Otčenáš a Zdrávas říkati modlitbu také jinou. Zdá se to úplně

souhlasiti s náhledy sv. Ignáce. Nezřídka vkládáme mezi Otčenáš a Zdravas modlitbu sv. Ignáce „Duše Kristova, posvětiž mne“, což jistě pokaždé učiníme, když jsme rozjímali o některém tajemství ze života Páně. Když uvažoval jsi o Duchu sv., ukonči hymnou Veni Creator nebo Veni Sancte Spiritus. Po rozjímání o dobrodiních Božích pomodlemě se hymnu Te Deum laudamus. O některém-li svatém jsi uvažoval, zakonči církevní modlitbou k témuž svatému, jest-li jaká po ruce. Ale Otčenáš a Zdravas dlužno připojiti obyčejně dle zvyku.

5. Skládá-li se závěrečná modlitba z několika částí, rozdělme ji vhodným způsobem a vložme mezi jednotlivé části patřičné rozmluvy. Na nejednom místě ukazuje nám to sv. Ignác při modlitbě Otčenáš, Duše Kristova a Zdravas.

Napřed totiž voláme k Panně Marii, aby vyžádala nám milost, o niž prosíme, u svého Syna, Pána Ježíše, a přidáváme Zdravas. Dále obracíme se na dobrotivost Ježíše Krista, by jako nejvyšší prostředník náš vyprosil nám tutéž milosti u svého Otce a nám ji udělil, ježto jemu dána jest všeliká moc na nebi i na zemi. Načež modlíme se „Duše Kristova“. Na třetím místě pokorně prosíme nebeského Otce, skrze Krista Ježíše a pro jeho zásluhy, aby nám oné milosti ráčil popřáti; po tom modlíme se Otčenáš a tak uzavíráme své rozjímání.

Na to uctivě povstaňme od rozmluvy s Hospodinem, stále trvajíce před jeho tváří. Hned po rozjímání vy-

stříhejme se co nejvíce všeliké roztržitosti. Musíme-li světlici, v níž jsme rozjímali, bezprostředně po rozjímání opustiti, především o to pracujme, bychom trvali na mysli sebrání, jinak pozbudeme za okamžik ovoce, jež sbírali jsme po celou hodinu. Brzy na to pak projdeme v mysli krátce ještě jednou celé rozjímání; o tom zbývá ještě něco vyložití.





Hlava třetí.

Čeho máme dbáti po rozjímání.¹⁰⁾

Obyčejně následuje po rozjímání a to dle návodu sv. Ignáce, zkoumání neb úvaha o vykonaném rozjímání, jež se nazývá reflexe. O tomto zkoumání poznamenávám hned napřed, že jest netoliko velmi užitečno, nýbrž naprosto potřebno, dílem abychom naučili se řádně rozjímati, dílem abychom dodělali se patřičného prospěchu z rozjímání. Žijíť někteří v řádě dlouho a denně rozjímají, a dosud nikterak nevyznají se v umění rozjímati, a to pro tu příčinu, poněvadž nepřemýšlejí o vykonaném rozjímání anebo činí tak špatně. Denně rozjímají a uvažují o věčných pravdách i ustanovují v tomto světle polepšiti svůj život; přes to však v mysli jejich víří stále jednostejné vášně, i lpějí na týchž neřestech a nedostatecích; což často z veliké části pochází odtud, že zanedbávají reflexi.

Veškeré části návodu, jež dává nám sv. Ignác, abychom dobře rozjímali, jsou stejně důležité a úzce spolu souvisejí jako články na jednom řetěze; odejmi byť jediný nebo přelom, a řetěz svému účelu buď ani nevyhoví, anebo jistě stane se méně potřebný. Učiň si tedy zásadou a od samých počátků kněžského života vštěpuj svému duchu, že nikdy nezanedbáš uvažovati a přemýšleti o vykonaném rozjímání; i kdybys hned po rozjímání byl nějak zaměstnán, že přes to i později budeš o rozjímání uvažovati, ano že proto spíše vynecháš jiné modlitby a pobožnosti, jež konáš z vlastního popudu. Ač jsou tyto modlitby a pobožnosti všelike chvály hodné, jsou však méně potřebné, než ona úvaha o rozjímání čili reflexe.

Omezuje sice na pohled sv. Ignác tuto úvahu o rozjímání pouze na zpytování o vykonaném rozjímání, ale sotva můžeme rozjímání zpytovati, aniž jsme ho krátce opakovali. Za tou příčinou obyčejně udávají dvě části té úvahy, totiž vlastní zpytování a opakování.

1. Zpytování.

Zpytujeme po rozjímání a pátrejme, kterak jsme rozjímali. Dlužno zkoumati, jak jsme sobě počínali v přípravě a jak při rozjímání samém.

Co do přípravy, na př. pročetl jsi pozorně, o čem jsi měl rozjímati? Naslouchal jsi bedlivě, když to bylo předčítáno? trval jsi potom sebrán na mysli? pomněl jsi na

předmět rozjímání při odchodu na odpočinek, před spaním? ráno vzpomenul jsi napřed na rozjímání, potlačiv myšlenky cizí? zabýval jsi se myšlenkami, odnášejícími se k rozjímání, při umývání, na cestě do kaple nebo jinam? Byla klidná tvá mysl, zvláště bezprostředně před rozjímáním? Když jsi snad nepřečetl jednotlivých částí ještě jednou, opakoval jsi je aspoň v myšlenkách? pozastavil jsi se na chvíli při počátku rozjímání a uvažoval jsi, co počítí hodláš, připomínaje sobě Boha všudy přítomného. Tyto a takové otázky rozluštme sobě co do přípravy.

Co se týče samého rozjímání, přemýšlej o počátku, postupu a závěrku.

O počátku, na př. s jakou uctivostí, pozorností a zbožností říkal jsi přípravnou modlitbu? vykonal jsi dobře přede hry, 'zvláště druhou? volal jsi za dar osvětlení a milost zvláštní, jakož s rozjímáním právě se shodovalo?

O postupu, na př. zdali patřičně pracovaly duševní schopnosti; uvažovala paměť bedlivě o předmětu, o němž jsi rozjímal? Zkoumal rozum dle otázek: Co dlužno pozorovati na věci? co následuje odtud pro mé konání atd. Uvážil jsi dostatečně také pohnutky, jako potřebu a nevyhnutelnost, prospěch, slušnost a j.? Což vůle, o čem ustanovila se při rozjímání? ustanovil jsi u sebe upřímně polepsiti a zdokonaliti svůj život? Žádal jsi při tom pokorně o potřebnou pomoc atd.

Spolu přemýšlej také o tom, zdali přemohl jsi všelikou roztržitost, jež pokoušela se o tebe, aneb připustil jsi ji?

přemohl jsi nechuť, která na tebe snad přicházela, nebo zda-li jsi jí aspoň pohrdal? neupustil jsi proto, alespoň pokud možno bylo, od činnosti duchovní? vrátil jsi se k první předešlé, jestliže byla dle toho, aby byla mohla přidržeti a připoutati těkavou obrazivost k předloženému předmětu? Počínal jsi sobě všudy a ve všem opravdově a upřímně?

O zakončení, na př. dála se rozmluva ohnivě, prosil jsi o potřebnou milost? strásl jsi se sebe ospalostí, jež právě koncem rozjímání člověka někdy napadá? ukončil jsi rozjímání uctivým způsobem?

Konečně také přemýšlej: Pracoval jsi rozjímaje od počátku až do konce o to, abys dokonale užil Boží milosti nabízené? zaměstnával jsi ducha upřímně? choval jsi se s náležitou uctivostí také podle těla? jaká byla tvá uctivost zevní a vniterná? přerušil jsi rozjímání bez příčiny, nebo zkrátil jsi je? kdy taková nutnost nadešla, setrval jsi aspoň pokojný na mysli a sebraný a p.

Nelekejme se, aniž upouštějme od takového přemýšlení a posuzování pro veliký počet otázek, jež mohou býti ještě velmi rozmnoženy; neboť jsme-li dostatečně zběhlí v rozjímání, snadno a brzo nahlédneme, kde jsme poklesli, a vlastní svědomí nás poučí a samo bude nám leccos vytýkati. Projděme rozjímání, jakož jsem pravil, část za částí, přípravu, počátek, postup a konec, i zůstane nám sotva který poklesek, jehož jsme se dopustili, neznámý. —

Kdy dařilo se rozjímání špatně, budu, dí sv. Ignác, pln bolesti a studu pátrati po příčinách a ustanovím se polepšiti a napravit, v čem jsem pochybil. Příčin snadno se domakati dle toho, co právě bylo povědíno. Nenalezneš-li tu žádné příčiny špatného výsledku, uvažuj o přípravě k rozjímání vzdálené: trval jsi po celý den na duchu sebrán? zachoval jsi všecka pravidla a předpisy? bylo tvé srdce čisté? snažil jsi se umrtvovati své tělo a jeho náklonnosti? Jisto totiž jest, že často při modlitbě trestá na nás Bůh poklesky, jichž dopustili jsme se mimo modlitbu, a naopak často přehojnou měrou odměňuje na modlitbě naši horlivost, již v jiných věcech projevili jsme pro čest a slávu Boží.

Marně-li pátráš po příčině špatného výsledku, upřímně se pokoř před Bohem a považuj ji za tajnou; ale pokoř se tak, abys nebyl pro špatný výsledek příliš úzkostliv, a odevzdej se do vůle Boží. Ostatně jest bedlivě dbáti naučení sv. Ignáce, který dí: Hledati budu příčiny s lítostí a s předsevzetím, že se polepším. Ten totiž jest hlavní cíl reflexe, bychom naučili se rozjímati. A budeme-li jednati dle návodu, jehož dostává se nám o tom od sv. Ignáce, snadně osvojíme si za pomoci milosti Boží toto umění vzácné. Jestliže podařilo se rozjímání, dí dále sv. Ignác, poděkuji Pánu Bohu a budoucně přidržím se téhož způsobu, tímž pořadem a touž činností duševní budu konávati sv. rozjímání.

2. Opakování.

Při úvaze o rozjímání dlužno ještě na druhém místě vykonati opakování; zpytující totiž, jak jsme rozjímali, zároveň rozjímání opakujeme.

V duchu opakujeme celý postup vykonaného rozjímání a pamatujeme se, o čem jsme uvažovali, napřed, o čem v druhé a v třetí části. A mezi tím, co pátráme takovým pořadem po poklescích, jež se staly, ano mezi tím, co poklesky samy od sebe vynořují se v paměti, zároveň nám napadá, k jakým závěrům dospěli jsme při jednotlivých částech, jakými pohnutkami závěrky tyto stvrzeny, jaké city je v srdci doprovázely a jaké předsevzetí jsme učinili. Dostalo-li se nám tu a tam osvětlení zvláštního; proniknul-li náš duch tu kterou pravdu jasněji než obyčejně; dotkla-li se některá pravda nebo slovo některé nebo některá pohnutka ducha více než obyčejně, občerstvíme to v paměti, obnovíme a zopakujeme i uložíme sobě, že často budeme na to vzpomínati.

Upevníme, co jsme sobě při rozjímání umínili, ustanovíme, že to také vykonáme až naskytne se příležitost, a ještě jednou si přimatuujeme, kdy asi naskytne se taková příležitost. Na konci pak poznovu volejme krátce k Bohu o pomoc, abychom věrně vyplnili, na čem jsme se při rozjímání ustanovili.

Ač všecko toto obyčejně nevyžaduje ani čtvrt hodiny, dí sv. Ignác: aspoň po čtvrt hodiny, nicméně, aby správně se dalo, žádá přece jistou dobu, dobu aspoň 7

nebo 10 minut, aniž postačí minuty dvě nebo tři. Lidé, již opravdu dychtí po duchovním pokroku a dokonalosti, nabádati a poháněti bude veliký prospěch, stvrzený zkušeností, aby pokaždé pilně přemýšleli o vykonaném rozjímání. Budeť jim při reflexi, jako by sbírali ovoce, jež vydalo rozjímání, které bylo by bez ní nadobro zahynulo. Ano nejednou se přihodí, že právě při úvaze o rozjímání naplní naše srdce vroucná zbožnost, po níž marně sbáněli jsme se při rozjímání samém. Kdežto jsme při rozjímání byli suchopární, bez dobrých žádostí a úmyslů, ať vlastní vinou nebo bez viny, s milostí Boží napraví reflexe všechny nedostatky a teprve nyní pojmem dobré úmysly, jež nebudou o nic slabší, než kdybychom je byli pojali při samém rozjímání.

V celé záležitosti té více platí zkušenost, než naučení neb návod. Ani nevěříme a přesahuje naše poznání, jak účinnivě podporuje milý Bůh svou milostí duše, upřímně se snažící, den ode dne víc a více se přičiniti; začez opět zasypává je milý Bůh milostmi hojnějšími a hojnějšími.

Když pojednávám úvahu o vykonaném rozjímání, udám také jiný prostředek, který mnohým s velikým prospěchem pomohl věrně dostáti pojatým úmyslům; volívají totiž některou modlitbu střelnou, srovnávající se jak s rozjímáním, tak s úmysly. Tuto modlitbu za den častěji opakují, a tak stále v paměti občerstvují netoliko rozjímání, nýbrž i učiněná předsevzetí. Zpytují-li pak, jakož pověděl jsem na patřičném místě, o ovoci vykonaného rozjímání

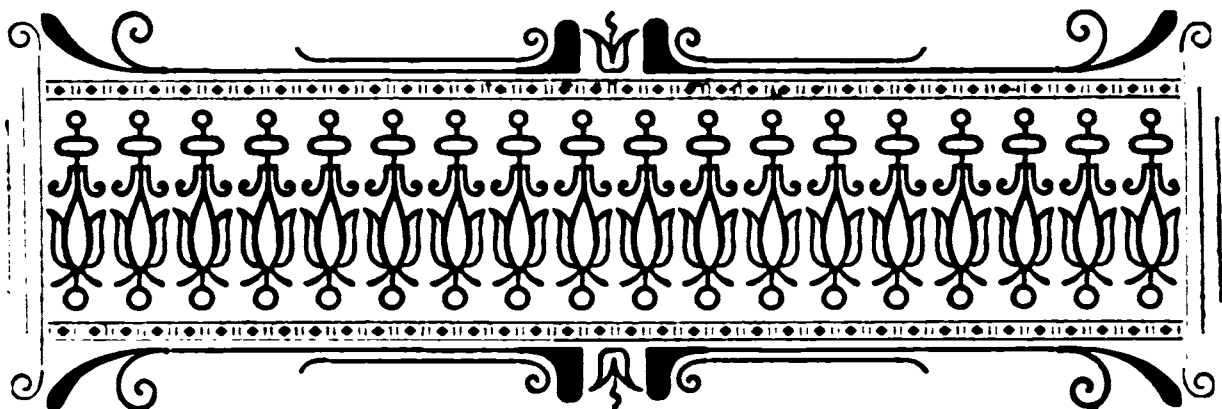
při zvláštním zpytování svědomí, snadno seznáš, jak velikého prospěchu duchovního nabývají tím způsobem. Zajisté často rušíváme svá předsevzetí, poněvadž zatemňuje se v myslí naší a mizí z ní pravda, která nás pohnula ustanoviti se v tom neb onom. I pomůže nám udaný prostředek zachovati duchu toto světlo. Aniž stal se který světec svatým jinak, leč že stále zářilo v jeho myslí světlo, od pravd věčných pocházející, a ustavičně jej mocně pobádalo, s milostí Boží všude a ve všech věcech upravit dle něho svůj život.

Konečně nesmím opomenouti, což obyčejně se radívá a známo jest všem bažícím po dokonalosti, zaznamenávejme si něco ze svých rozjímání a čtávejme čas od času tyto své poznámky. Sluší zaznamenati jak osvícení, kterých se nám dostalo, tak i pojaté úmysly. Ale pozбудou všeliké účinnivosti napsané úmysly, když nepřipojili jsme žádné pohnutky, pro kterou tak jsme se ustanovili. Za tou příčinou napíšme především osvícení myslí, t. j. ony pravdy, jež jsme dobře byli pronikli; ony myšlenky, dobré a pohnutky, jež nás přiměly ustanoviti se o tom, či onom. Až to později budeš spolu s úmysly pojatými pročitati, tím mocněji budou tebe nabádati, abys plnil a držel, co sobě jsi byl umínil. Netřeba psáti mnohých slov, pišme krátce a jasně, aniž třeba znamenati všecka předsevzetí, k nimž nenaskýtá se příležitost denně. Zajisté lépe jest ihned prováděti a denním konáním vtisknouti v paměť úmysly takové, které odnášejí se k dennímu

jednání našemu, k denním pokleskům našim, než zaznamenávati je písemně.

Zvláště při duchovních cvičeních máme si znamenati všecka osvícení mysli a všecky úmysly pojaté, poněvadž při takovém cvičení rovnáme a pořádáme své jednání netoliko pro ten který den, nýbrž veškerý způsob života pro celý rok, ano v jistých věcech také pro celý život. Toto uvádím jako mimochodem.





Konec.

Nemám již co říci, leč opakuji, čím jsem počal, umění rozjímati jest věda svatých věcí, která méně zakládá se na předpisech lidských, ale spíše na milosti Ducha sv. a tužbě dobré vůle. Byť sebe lépe vyznal se kdo ve všech pravidlech, zde vylíčených, nic jemu, jako zřejmo, neprospějí, nebude-li jich zachovávat a nevysnaží-li se opravdově, aby pokračoval. Ani neprospěje mu tato snaha po dokonalosti a zachovávání uvedených předpisů samo, nepřispěje-li milost Ducha sv. Neběžíť tu o dílo lidské, nýbrž o Boží dílo. Však spolu nepochybujeme, že milosrdný Bůh a nejvýše dobrotivý ujme se lidí, již upřímně chtějí, a tato touha po dokonalosti sama veliký jest dar Boží.

Užívejme tedy všech prostředků, pokud nám možno, a zároveň pilně volejme k Bohu: Pane, nauč mne modliti se; nauč mne rozjímati, dej mi dar modlitby! Spolu pak

s tímto darem přijde nám všechno dobré a nesčíslná čest
skrze ruce jeho. Nebo neskončený jest poklad lidem,
jehožto kteříž užívají, účastni jsou přátelství Božího, pro
dary umění schválení jsouce. (Moudrost 7, 11. 14.)



Poznámky.

1) Píše o nutnosti rozjímavé modlitby sv. Alfons: „Nelze pochybovati, že pro tu příčinu svět překypuje hříchy a peklo plní se dušemi, poněvadž neuvažuje se o věčných pravdách. Spuštěním spustne všecka země, nebo není žádného, kdo by to rozvažoval srdcem. (Jer. 12, 11.) Ale zbaven bývá, dí Duch sv., svých hříchů člověk, často přemítající na mysl o smrti, soudu a věčnosti. Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešíš. (Sir. 7, 40.) Dí jistý spisovatel: »Otaž se zavržených: Proč odsoudil vás Bůh do pekla? I odpoví větší počet: Proto trváme na těchto místech, poněvadž na peklo jsme nemyslili.« Sv. Vincenc Paulanský pak tvrdí: »Dlužno položití za zázrak, naslouchá-li hříšník sv. missiím anebo duchovním cvičením, aniž se obrátí. A na rozjímání mluví přece Bůh sám naší duši — povedu ji na poušť, a mluvití budu k srdci jejímu (Os. 2, 14), i výmluvnější jest Bůh nade všecky řečníky.« Všichni světci stali se svati vnitřní modlitbou. Také ze zkušenosti víme, že ne-
snadno upadají do smrtelných hříchů lidé, oddaní vnitřní modlitbě; a by někdy náhodou upadli, rozjímajíce, ihned probouzejí se a vracejí k Bohu. Nemohouť spolu v srdci přebývati hřích a vnitřní modlitba. Říkával jistý sluha Páně: »Mnozí modlívali se růženec, Mariánské hodinky, a přes to

žijí ve hříších; kdo však nezanedbává modlitby vnitřní, nemůže, by trávil život ve hříchu, poněvadž stane se, že buď pohrdne modlitbou, nebo hříchů zanechá. Nebude-li modlitby vnitřní zanedbávati, netoliko zřekne se hříchů, nýbrž také odvrátí svou lásku od věcí stvořených a zahojí láskou k Bohu. Ve přemýšlení mém rozpálil se oheň. (Žalm 38, 4.) »Rozjímání jest jako pec, v níž rozpaluje se duše láskou Boží.« (Praxis conf., čl. 217.)

2) Zde a dále šíře rozvádí P. Roothan pravidla, která sv. Ignác napsal přídatkem k prvnímu týdni svých cvičení duchovních. Těch přídatků jest čtrnácte. Obsahem odnášejí se některé toliko ku jmenované době cvičení duchovních, poučující, čeho sluší dbáti, abys došel jejího cíle; ostatní pak, abych tak řekl, obecně navádějí, jakým způsobem máme rozjímati. Již na tomto místě uvedu přídatky, jež jsou obecným návodem k rozjímání; dí sv. Ignác: „I. přídatek: Jakmile odebral jsem se na odpočinek, kdy hodlám již již usnouti, upamatuji se po dobu jednoho Zdrávas na hodinu, kdy a k jaké práci mám povstati; krátce připomenu sobě cvičení, jež budu konati. — II. přídatek: Kolikráte v noci se probudím, nepřipustím na mysl myšlenek ani těch, ani oněch, ale hned obrátím ducha na předmět, o němž mám rozjímati . . . — III. přídatek: Jeden nebo dva kroky postojím před místem, na němž počínám uvažovati nebo rozjímati; po dobu jednoho Otčenáše, myslí vzhůru obrácenou budu pozorovati, kterak zří na mne Pán Bůh náš; pronesu Bohu svou úctu nejhlubší, jinými slovy, před Bohem se pokojím.“ (P. Roothan dodává: Učí zde sv. Ignac pamatovati na Boha, všudypřítomného, což se má pokaždé státi před modlitbou a rozjímáním. Netřeba při tom namáhati se obrazivosti; toliko prostým světlem sv. víry osvícení, vzpomínáme, že přítomen jest nám Bůh, který vidí a pozoruje nás i naše jednání. Patříce na velebnost Boží, proneseme

Bohu svou úctu; zároveň naplní nás jeho dobrota a milosrdenství upřímnou důvěrou. Tyto myšlenky jsou nejlepší přípravou na modlitbu, a také jest nám starati se, bychom jimi proniknutí, trvali na modlitbě.) — „IV. přídavek: Počnu rozjímati, buď kleče, buď leže . . . na zemi; nebo hned sedě, hned stoje. Při tom ustavičně pracovati budu o to, bych dodělal se ovoce, kteréhož hledám. Tu dbáti budu věci dvojí: 1. naleznu-li kleče to, co hledám, přestanu hledati jiné držení těla; rovněž když ovoce našel jsem, leže na zemi; 2. pokojně setrvám při části, jež mi poskytla, oč usiluji; nebudu úzkostlivě se namáhati, bych pokročil a postoupil k jiné části, až sobě úplně vyhovím. — VI. přídavek: Skončiv rozjímání, budu po čtvrt hodiny buď sedě nebo chodě zpytovati, kterak dařilo se při uvažování nebo rozjímání. Dařilo-li se zle, budu pátrati po příčině, která to zavinila. Když se jí dopátrám, vzbudím lítost, ustanovím u sebe, že budoucně to napravím. Dobře-li se dařilo, poděkuji Pánu Bohu našemu, jindy pak počínati si budu týmže způsobem.“ (Viz *Exercitia spiritualia* S. P. Ignatii de Loyola, I. Hebdomada, Additiones.)

³⁾ P. Al. Bellecius učí mimo to napřed také promysleti, kterými city zbožnosti budeme se zanášeti při jednotlivých částech rozjímání, a spolu zvoliti nějaké heslo, t. j. větu, která krátce pronáší předmět rozjímání nebo pojaté úmysly. Opakujme je častěji za den, a po každé oběderství se v paměti myšlenky, jimiž mysl pracovala ráno při rozjímání. Téhož pokynu dočítáme se u sv. Frant. Sal., Bohumila, II. díl, hl. 7.

⁴⁾ P. Roothan sestavil také modlitby, které konati můžeme pokaždé před rozjímáním; jsou tyto: »Vzbud' víru ve přítomnost Boží: Pane můj Bože, pevně věřím, že jsi zde přítomen. Vyznávám, že jsem naprosto nehoden ukázati se před tvou tváří nejsvětější, a to pro mnohé hříchy

své, kterých však lituji z celého srdce; tobě klaním se v pokore, jíž schopen jsem, nejhlubší. Přípravou modli se: Můj Pane a Bože, tobě obětuji toto rozjímání. Učiň, aby příjemna byla tobě ta oběť má; pomáhej mi, bych toliko k větší slávě tvé obětoval všechny své myšlenky, všechna slova svá a všelikou touhu své duše v této hodině, která může býti poslední mého života. Konečně pros: Bože můj, bez tebe nic nemohu; proto pomáhej mi, ať řádně porozumím pravdě (nebo tajemství), o níž mám nyní rozjímati (— zde ji pojmenuj —), abych dosáhnul prospěchu, jehož mi třeba na posvěcení a zachránění mé duše (— uveď jej určitě, na příklad abych upřímně litoval svých hříchů; abych zahořel opravdovou láskou k Pánu našemu Ježíši Kristu, a j.) O to, Pane, tebe žádám.“ — Dí o věci sv. Alfons: „Přípravou provedeme trojí věc; především vzbudíme víru ve přítomnost Boží a před Bohem se pokoříme, a zároveň voláme o dar osvětlení. Můžeš se modliti: I. Můj Bože, věřím, že jsi mi přítomen; pohřížen do propasti své nicoty, klaním se tvé velebnosti. II. Pane, za své hříchy měl bych nyní trýzněn býti v pekle. Lituji, že jsem tebe urazil; odpusť mi pro lásku a milosrdenství své. III. Věčný Otče, popřej mi pro Ježíše a Marii svého světla při této modlitbě, aby dala se na můj zisk a prospěch. Potom říkej jednou Zdráva s, aby Maria Panna sama vyžádala tobě tohoto osvětlení; jednou Sláva Otci ke cti a chvále sv. Josefa, sv. anděla strážného a sv. patrona. Což vše děj se pozorně sice, však krátce a hned počni rozjímati.“ (Praxis conf., čl. 219.) — Nemálo jest důležité, co v té příčině radí P. Al. Bellecius; píše: „Nezanedbej na počátku té věci trojí: 1. obnov úmysl vystříhati se všech poklesků, kterých dopustil jsi se naposled anebo někdy jindy při rozjímání; vytkni jeden nebo druhý; 2. vyznej a prones svou nedůvěru ve vlastní síly. Mnohdy totiž nemálo překází a zavazí milosti Boží tajná sebedůvěra,

založená buď na nějakých zásluhách nebo na dobré přípravě, na jistém pokroku v dokonalosti a na j.; 3. výsledek a zdar modlitby odevzdej úplně do vůle Boží; volej: „Pane, chceš-li, bych tápal ve tmách, budiž za to pochválen; chceš-li míti mne ve světle, opět budiž pochválen; jest-li tvá vůle, abych bez útěchy zůstal a v pokušení; abych obtěžován byl roztržitostí, budiž pochválen. Nalož se mnou, jakož víš a chceš, neboť vím, že mne miluješ!“ Ona přílišná bázeň, abychom nezůstali rozjímající tvrdi a studeni, ukazuje na nezřízenou samolásku, která toliko sobě chce vyhověti, neohlédajíc se na vůli Boží.“

5) O paměti při rozjímání učí P. Bellecius: Paměť pracuj: 1. živě, předvádějíc událost jako právě se zbíhající před našima očima; 2. pracuj krátce, aby ihned pokračovati mohly rozum a vůle na základě, od paměti položeném; 3. zakonči také tuto práci patřičnými city zbožnosti; vzbud' na př. víru nebo touhu následovati toho, co paměť byla ukázala.

6) Usnadníš si odpověď trojím způsobem: 1. Na mysli přemítej, kterak v té věci poradíš dobrému příteli, s tebou se radícímu; 2. pomni, čeho budeš v hodinu smrti, při soudě a na prahu věčnosti žádati, bys byl dnes zvolil; 3. pozoruj, čeho tobě dle poznané pravdy potřebí na rozmnoženou tvých zásluh; co dlužno činiti, bys byl hoden veliké odměny v nebesích; abys vděčným se ukázal za tolik milostí prokázaných. (P. Bellecius.)

7) Uvádím o činnosti rozumové při rozjímání tyto poznámky ze spisu P. Bellecia: Při rozjímání má rozum pracovati důkladně, spolu pak pokojně a mírně. Zanášejme jej po každé pravdou toliko jedinou, a to pravdou pronešenou v oné stati, o které právě uvažujeme; aniž v té chvíli přihlížejme k pravdám ostatním; mívát' do sebe cenu daleko větší perla i jediná, hodně těžká, než-li mnoho úlomků z rozličných perel. To důkladné pozorování děj se pouze za

tím účelem, aby pevně podepřen byl náš úmysl, jež dle večerní přípravy pojmem. Rozumu netřeba dlouho pracovati, ježto rozjímání není studiem; více času popřejme vůli. Netrapme se úzkostí, zda-li dosti rychle postupujeme od části k části. Nalezáš-li hledané ovoce, nebo dojímá-li tebe která stat' více, setrvej na místě s veškerou pozorností; ostatní statě po rozjímání přečti.

8) Výborný a účinný prostředek proti všelike nešlechetnosti a k získání potřebných ctností jest zvláštní zpytování svědomí. Kdežto při obecném zpytování svědomí přemýšlíme na konci každého dne o všech skutcích svých, řečech a myšlenkách za celý den minulý, obíráme se při zvláštním zpytování jedinou toliko věcí zvláštní. Buď to především nepravost a hřích, který pácháme nejčastěji, jenž pramenem jest ostatních hříchů našich. Zvláštním zpytováním bojujme proti chybám a pokleskům menším, jichž ve své křehkosti velmi často se dopouštíme, jakož děje se člověku, kamenitou a hrbolatou cestou krácejícimu: silně packá, ano i padá proti vůli. Tímž způsobem pracujme proti všelike nedbalosti, která činí naše dobré skutky nedokonalé a Bohu méně milé, ježto buď náš úmysl nebyl dosti čistý, nebo nekonali jsme dosti horlivě, a p. Zvláštní zpytování svědomí také předobře nám prospěje, běží-li o získání některé ctnosti. Dí o tomto zpytování svědomí svatý Ignác: „Zvláštní zpytování svědomí obsahuje trojí dobu, v které po dvakráte dlužno sebe zpytovati. První doba: Jakmile jsi ráno povstal z lože, ustanov u sebe, že po celý den pilně vystříháš se onoho hřichu zvláštního nebo poklesku, jehož se chceš sprostiti a osvoboditi. Druhá doba: Po obědě (obyčejně překládají a píší: kol poledne) volej k Bohu Pánu našemu o to, čeho na něm žádáš, totiž o milost, abys přivedl si na paměť, kolikráte onoho hřichu nebo poklesku

byl jsi se dopustil, a abys pro budoucnost se polepšil. Vykonej potom první zpytování a požádej svou duši o počet, kolikráte jsi spáchal hřích nebo poklesek, jehož hodláš se zbaviti a zhostiti; při tom přehlédni hodinu za hodinou, jednu chvíli po druhé, počna od hodiny, kdy jsi vstal, až po hodinu a chvíli, v níž právě svědomí zpytuješ; na první pak přímce přiloženého obrazce udělej tolik teček, kolikráte byl jsi se oním hříchem nebo pokleskem prohřešil. Potom si opět umíniž hříchu se chrániti, a to až po druhé zpytování, jež budeš konati. Třetí doba: Druhé zpytování děje se po večeři. Počnouce od prvního zpytování, týmž způsobem přehlízíme hodinu za hodinou až do tohoto zpytování druhého; na druhé čáře téhož obrazce učiníme opět tolik teček, kolikráte jsme se byli dopustili onoho hříchu nebo poklesku zvláštního.“ Abychom spíše a snáze došli cíle, za kterým ono zvláštní zpytování svědomí konáme, šetřme rady svatého Ignáce, již dává ve čtyřech přídavcích. Jsou tyto: První přídavek: Kolikráte dopustíš se hříchu nebo poklesku, proti kterému bojuješ zvláštním zpytováním svědomí, polož ruku na prsa a vzbud' upřímnou lítost, což státi se může také u přítomnosti mnohých lidí, aniž kdo viděl, co jsi byl učinil. Druhý přídavek: Na obrazci znamená první čára zpytování první, druhá pak druhé zpytování. Tu pozoruj večer, zda viděti od první čáry ke druhé, t. j. od prvního zpytování ke druhému nějaké polepšení čili nic. Třetí přídavek: Přirovnej druhý den k prvnímu, t. j. dvojí zpytování dnešní dvojímu zpytování včerejšímu, a opět pozoruj, zdali jsi se proti včerejšku polepšil. Čtvrtý přídavek: Přirovnej jeden týden k druhému; pozoruj, zda tento týden více jsi se polepšil než týden předchozí. Budiž dodáno, že na přiloženém obrazci určeny jsou první dvě čáry nejdelší pro první den, t. neděli, následující dvě čáry kratší pro druhý den, atd.,

nebo zajisté jest slušno, aby den po dni menšil se počet hříchů a poklesků. Následující obrazec poslouží nám při zvláštním zpytování svědomí:

Neděle	{ _____ _____
Pondělí	{ _____ _____
Úterý	{ _____ _____
Středa	{ _____ _____
Ctvrtek	{ _____ _____
Pátek	{ _____ _____
Sobota	{ _____ _____

Jakým způsobem pracujeme při zvláštním zpytování svědomí tehdy, kdy cvičíme se v některé ctnosti, dle vylíčených pravidel snadno sobě každý odpoví. O zvláštním zpytování svědomí jedná svatý Ignác v Knize cvičení duchovních počátkem prvního téhodne. Cti také P. Alf. Rodrigueza Cvičba v dokonalosti křesťanské, díl I., knihu 7. —

9) Na konci statě Jakým způsobem bude pracovati vůle, uvedu, kterak o věci soudí P. Bellecius; mluví asi v ten smysl: Při rozjímání ukazuje rozum některou pravdu, proto vzbuzujeme na prvním místě víru. Dále učí, zda-li řídili jsme ve svém jednání ukázanou pravdou čili nic, tu hanbiti se budeme před Bohem a vzbudíme upřímnou lítost. Ale nemůže býti lítost

bez opravdového úmyslu jednati budoucně dle poznané pravdy. Aby pak naše úmysly nabyly větší stálosti, za tím účelem ubírejme se touto cestou: 1. pojmi svůj úmysl před tváří Boží a veškerým dvorem nebeským; před sv. anděly prones, čeho hodláš se chopiti a čeho chrániti, a obětuj svůj úmysl nejsv. Trojici na zlatém oltáři, jenž jest před trůnem Božím. (Zjev. 8, 3.); 2. při tom vezmi za svědky ony svaté, jichž památku církev právě koná, a sv. své patrony; pros je, aby zaručili se za tebe, nedostojíš-li svému slovu, ať na tebe žalují; dej Bohu v zástavu své zdraví, svou čest, život a smysly své; ano jako umluv s ním, aby trestal tvou nevěrnost nějakou bolestí, poškozením tvé pověsti nebo jinou pohromou; 4. jako pečetí poznamenej své předsevzetí předrahou krví Páně; vlož je do rány boku Kristova, aby v den soudný odtud vynesl je tvůj sv. anděl strážný na svědectví proti tobě; 5. ustanov nějakou pokutu, které se podrobíš toho dne, neprovedeš-li pojatého úmyslu; 6. mnoho také tu pomůže a prospěje zároveň pokorně před Bohem opakovati a jako vykládati, z kterých důvodů hlavně byl jsi se o věci ustanovil. Upevniv se řečeným způsobem v pojatém úmyslu, vyznej svou nedůvěru a bázeň, že jemu sotva dostojíš. Přesto volej tím důvěrněji o pomoc: 1. k Bohu Otci pro Krista Ježíše; 2. k Bohu Synu pro jeho milosrdenství; 3. k Duchu svatému pro jeho lásku; 4. k Božskému Spasiteli pro jeho krev, rány a smrt; 5. k Panně Marii a svatým patronům. Posilněn nadějí v pomoc Boží, projev Bohu svou vroucnou lásku. Za tou příčinou: 1. postav Boha nade všelikou rozkoš nebo nesnáz, kteréž okusíš, jednaje dle svého předsevzetí; 2. rozkoší plesej nad Boží blažeností nejvyšší; raduj se, že tolik světců v nebesích a na zemi tolik spravedlivých chválí Boží dobrotu; také z toho se těš, že velebiti budeš Boha i ty, budeš-li svědomitě plniti své umysly; 3. žel a lituj toho, že tak pozdě a

málo miloval jsi Boha a jeho dobrotu, že mnohdy Boha jsi rozhněval, nedbav toho, o čem byl jsi se dnes ustanovil; 4. zřejmě vyslov svůj úmysl, že aspoň od nynějška ukazuje budeš jemu svou lásku věrným plněním svých úmyslů; 5. na konci vyzývej všechny svaté, aby milovali Boha; na doplněnou své lásky obětuj Bohu převroucnou lásku onu, jíž planou k němu sv. Serafové. Na to spojme se s božským Spasitelem a učme se smýšleti a cítiti tak, jakož on smýšlel a cítil. Což zdaří se nám: 1. vyženeme-li z paměti světská myšlení, zanášejíce se toliko tím, co k Bohu směřuje; 2. očistíme-li rozum od křivých náhledů, vůli pak od převrácených náklonností, a vážíme-li si pouze toho, co svatí milují; 3. chráníme-li své úmysly každého hnutí méně uspořádaného, aby neviděly leč milého a vyvoleného z tisíců (Píseň 5, 10.), a to s takovou opravdovostí, že můžeme říci se sv. Pavlem: Živť pak jsem, již ne já, ale živ jest (myslí, chápe, cítí, vidí, mluví) ve mně Kristus. (Gal. 2, 20.) Rozmlouvej dále se svým spasitelem o stavu své duše, o bédách svých a pokušeních; rad' se s ním ve svých pochybnostech; hledej u něho pomoci i útěchy. Však nemluv ustavičně sám, bedlivě také naslouchej hlasu Páně, když s tebou mluví, tobě hrozí, tebe kárá a napomíná. Aby zjevil Ti Pán svou vůli, volej se Samuelem: Mluv, Hospodine, neboť slyší služebník tvůj (I. Král. 3, 9.) Bože srdce mého, co nelíbí se tobě na mně nejvíce? Čeho mi přede všemi věcmi dlužno se chrániti a čeho chopiti? Kterou věc, jaké hnutí mám tobě obětovati? Naslouchej potom po krátkou dobu s největší pokorou; naslouchej klidně a tiše, kterak Pán odpoví. Jindy může vůle také tím způsobem pracovati: 1. již napřed připravuje se na budoucí obtíže, aby snáze nad nimi zvítězila; 2. obětuje Bohu onu věc, jež nejvíce překáží našemu životu ctnostnému; a 3. dokonale podrobuje se ve všem nejsv. vůli Boží. Na budoucí obtíže připravuje se vůle dvojím způsobem:

jako z povýšeného místa patří a pozoruje, které nesnáze asi mohou nastati, a spolu se ustanovuje na tom, kterak v té které příčině bude jednati. Co do druhé práce, když obětuje Bohu onu věc, nejvíce překážející našemu pokroku duchovnímu, aby dála se upřímněji, 1. patř v duchu na Abrahama, jest hotov obětovati Bohu svého syna jediného — s rovnou statečností ukaž se odhodlaným, obětovati Bohu a všeho se zřici, co tvým ctnostem jest na hlavní závadu; 2. zkoumej, která věc to jest, jaké hnutí, která práce, osoba nebo co jiného; 3. nalezenou překážku obětuj Bohu, a to ochotně. Proto zřekni se všeliké náklonnosti k ní; naplň své srdce posvátnou nenávistí proti ní; chop se určitých prostředků. Nenalezáš-li nic, čeho bylo by dlužno zřici se pro Boha, uč se podrobovati se ve všem nejsv. vůli Boží. „Ale, Bože, odhodlán jsem dle vůle tvé ztratiti všecko, zdraví, vědomosti, život. Jsem hotov vše trpěti. cokoli na mne sešleš, a vše učiniti, čeho požádáš. Chci býti dle tvé vůle nepatrným červem, než proti vůli tvé serafem. Hodlám na pohled před světem nic nedělati, jest-li to vůle tvá, než pracovati o obrácení světa, kdy ty tomu nechceš. Chci dle tvé vůle trpěti a hořeti v očistci, než bez ní radovati se v nebesích.“ Běží tu o věc nemalé důležitosti; proto uvádím také mínění svatého Alfonsa, jenž píše: „Musím doložiti, že vniterná modlitba není založena na pouhém přemítání na mysli, nýbrž spíše na tom, aby naše mysl hořela zbožností a my Boha prosili a spolu uvažovali o svém jednání... Kdy tedy přemýšlel jsi o té které pravdě věčné a Bůh oslovil tvé srdce, oslov potom ty Boha před svým srdcem a vzbud' na př. víru v pravdu seznanou, děkuj Bohu, jemu se klaněj, chval jej, pokoř se před ním. Však přede vším rozněcuj svou mysl lásku k Bohu, a jakož s láskou úzce spoj no jest, vzbuzuj lítost nad svými hříchy. Ta láska jest zlatý řetěz, pojící duši s Bohem. Kdykoli vzbudíme lásku k Bohu, pokladu nabýváme, ujišťujícího

nás o přátelství Božím. Neskončený jest poklad lidem; jehožto kteříž užívají, účastni jsou přátelství Božího (Moudrost, 7, 14.) Já milující mne miluji. (Přísloví 8, 17). A kdo miluje mne, milován bude od Otce mého (Jan 14, 21.) Láska přikrývá množství hříchů (1. Petr. 4, 8.) Ctihodná sestra Marie Ukřižovaná jednou viděla nějaký ohromný plamen; tu vrženy byly do něho jakési plevy, a hned zdály se býti zničeny. Tím viděním bylo jí ukázáno, že jediným vzbuzením lásky k Bohu odstraněny bývají a v duši zničeny viny, jichž se dopustila. Připojuji náhled sv. Tomáše, že připravujeme si ve slávě nebeské po každé o stupeň více, kdykoli vzbudíme ve svém srdci lásku k Bohu. Tuto lásku pronášíme slovy: Bože můj, tebe ctím nade všecko. Tebe miluji z celého srdce. Žádám a chci, aby tebe všickni milovali. Anebo odevzdejme se úplně do vůle Boží, říkájce: Pane, učiň, bych poznal, kterak zalíbilo se tobě naložit se mnou, jsem hotov, vše vykonati. Anebo obětuj se dokonale Bohu, aniž čeho ponecháš sobě; rci: Hle, zde jsem; učiň se mnou a se vším, co mám, jakož tobě se líbí. Obětujíce se Bohu, ukazujeme jemu svou lásku, což Bohu velmi se líbí; za tou příčinou obětovala se Bohu sv. Terezie na každý den po padesátkráte. Ale nad jiné prospěšněji budeme říkati: Těším se, Bože můj, a raduji, že jsi, kdo jsi; že jsi nejvyšší dobro a ničeho tobě netřeba, atd. Rovněž velmi užitečno jest prosby opakovati, pokorně a důvěrně vzývati Boha za dar osvětlení, za odpuštění hříchů, o milost setrvání, o šťastnou hodinku smrti, prositi o nebe, přede vším pak volati o svatou lásku Boží. Svatý František Sal. napomínal, abychom nade všechny milosti horlivěji prosili Boha o dar jeho svaté lásky; zároveň s ní dostane se nám všech milostí ostatních. Proto postačí, i když pro duševní vypráhlost, již právě trpíme,

s Davidem budeme volati: Bože, ku pomoci mé vzezři; Hospodine, ku pomoci mé pospěš. (Žalm 69, 2.) Ctihodný kněz Pavel Segneri ujišťuje, že nic nebývá, jak naučila jej zkušenost, duším při rozjímání s větším prospěchem, než opět a opět prositi ve jménu nebo skrze zásluhu Ježíše Krista, který dal ono slavné i veliké zaslíbení: Amen, amen pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dám vám. (Jan 16, 23.) (Praxis confessarii, čl. 221. 222.) —

¹⁰⁾ O závěrku rozjímání pronáší P. Bellecius: „Doved' rozjímání ku konci rozmluvou a obětuj při ní pojaté na rozjímání úmysly, jako vlastní rukou na papíře napsané, především sv. patronům onoho dne, aby je takřka jako svědkové podepsali. Na druhém místě obětuj je blahoslavené Panně, ať upevní je svým požehnáním mateřským. Obětuj je na třetím místě Kristu, aby je označil svou krví předrahou. Na konci sezvi všechny svaté a klaněje se před trůnem nejsv. Trojice vzbud' napřed upřímnou lítost nad poklesky, jimiž prohřešil jsi se při rozjímání; děkuj Bohu za osvícení, kterého dostalo se tvé mysli, pros o milost, abys dostál svým předsevzetím, a v nejhlubší pokoře volej: Požehnání všemohoucího Boha, Otce a Syna a Ducha sv. sestoupiž na mne i mé úmysly a trvej stále!



OBSAH.

	Strana
Slovo českému čtenáři	III
Předmluva	VI

Hlava první.

Čeho jest dbáti před rozjímáním	1
---	---

Hlava druhá.

Čeho máme dbáti při rozjímání samém	6
I. Začátek nebo úvod	6
II. O středu nebo postupu rozjímavé modlitby	11
A) Jak bude pracovati paměť	11
B) Kterak přemýšleti bude rozum	17
1. Co mám na věci pozorovati	18
2. Jaký závěrek pro život z toho vyplývá	19
3. Které pohnutky nabádají nás, abychom dle závěrku jednali	22
4. Kterak řídil jsem se dosud poznanou pravdou	29
5. Čeho mám šetřiti pro budoucnost	31
6. Které překážky musím s cesty ukliditi? Jakých jest mi užiti prostředků	32
C) Jakým způsobem bude pracovati vůle	34
1. O citech	34
2. O předsevzetí	40
III. O konci rozjímání	48

Hlava třetí.

	Strana
Ceho máme dbáti po rozjímání	52
1. Zpytování	53
2. Opakování	57
Konec	61

